PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS MEDICI DE ROMANIS PISCIBVS LIBELLVS AD LVDOVICVM BORBONIVM CARDINALEM AMPLISSIMVM.

BIBLIOTECA NA[illegible] ROMA

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS MEDICI DE ROMANIS PISCIBVS LIBELLVS AD LVDOVICVM BORBONIVM CARDINALEM AMPLISSIMVM.

SVades Reuerendiſſime ac Illuſtriſſime Domine, qui etiã iure optimo compellere potes, ut ea literis tradã, quæ de Romanis piſcibus erudite atq; ſubtiliter fuere diſputata, quum te, & Ioannẽ Lotharingum præclariſſimi ingenii Cardinalem Clemens Pontifex familiari conuiuio, ueluti animũ remiſſurus, hylariter excepiſſet. Res eſt cognitu, tractatuq; difficilis, cum propter infinitam fere naturæ piſcium uarietatẽ, quæ me & pleroſq; alios admodum curioſos hactenus irrito labore fatigauit, tum propter incredibilem ſcriptorum diſcrepantiã, qui ex multiplici linguarũ uarietate perpetuas huiuſmodi ſtudiis tenebras offuderũt. Quibus de cauſis neceſſe eſt, ut animus rei difficultate permotus totũ hoc munus, quod maioribus doctrinæ, exactioriſq; iudicii neruis eſſet extẽdendũ, haud mediocriter reformidet. Sed ea eſt dignitas, amplitudoq; tua & morũ ſuauitas cum ſingulari optimarum literarũ cupiditate coniuncta, ut honoris mei uel gloriolæ, ſiqua ingenuis ſtudiis parta eſt, iacturam plane facere, q̃ honeſtiſſimo deſyderio tuo penitus deeſſe malim. Verum tu poſtea iudicaueris, an ego qui rem tam difficilis argumenti & maiorem omnino ingenii facultatem poſtulãtis ſuſcepi, im-

pudẽtiæ culpa uacauerim, quum eius nominis ueniam iam deprecer, ut officioſus & perhumanus appaream. Proinde hunc libellum ab acrioribus cẽſoribus minus ſeuere iudicari uelim, quando eum feſtiua quadam hylaritate ueluti ludibundus, dum multi per hæc Saturnalia, aleæ, cæteriſq; uoluptatibus uacarent, antiquis meis earum rerum obſeruationibus memoria repetitis, excogitauerim, & aliqua ex parte perfecerim. Eritq; hic male feriati hominis ingenuus labor, fortaſſe præludiũ iuſti, abſolutiq; operis, ſi qui literis ac induſtria pollent, propoſita oculis, & a me quaſi per tranſennam commonſtrata, accuratius contẽplari, ac uberioribus interpretationibus illuſtrare uoluerint. Ego certe hoc munere, & tibi in primis, & illis gratum feciſſe uidebor, animuſq; etiã meus tanq̃ amœniore diuerticulo recreatus ad inſtitutas abſoluendæ hiſtoriæ lucubrationes & firmior & alacrior reuertetur. Exibit enim in publicũ propediem huiuſmodi laborioſiſſimi operis prima Decas nõ ſine aliqua ſpe immortalitatis, & tum quidẽ multo auctior & ornatior, ſi eam tibi & Franciſco Regi tuo, quem liberalibus ſtudiis delectari audiuimus, aliquando placuiſſe cognouero. Vale.

EX VATICANO. IIII. CALENDAS APRILIS. M.D.XXIIII.

CAPVT PRIMVM.

Singulorum Piſcium nomina, naturamq; indagare, ſicuti infiniti prope laboris eſt, & doctrinæ haud mediocris, ita præſentis nõ erit inſtituti, quum Græci authores qui naturæ rerũ abdita diligentiſſime perſcrutati ſunt, ſuaq; nomina ſingulis rebus indiderunt, de toto aquatilium genere uariis uoluminibus abunde cõſcripſerint. Neq; ipſum Plinium ciuem meum penitus imitabor, qui ut Græcorum inuenta Romanis literis exprimeret, tota natura ubiq; mirifice repræſentata; non modo concluſi maris, ac fluminum piſces, uerum etiam ipſas belluas toto oceano fugientes perſecutus eſt. Itaq; noſtrorum litorum finibus non abſcedam, atq; ii tantũ Piſces, e quibus Romæ generoſa parãtur obſonia, e Tyrrheno mari, fluuiis, ac lacubus Italiæ citabuntur. Neq; mirum curioſis eſſe debuerit, ſi quæ ueteres prodidere, noſtræ tempeſtatis piſcationi, omni ex parte, minime conſenſerint. Nam, et ſi eaſdem ſemper animantiũ ſpecies perpetuo naturæ ordine terra mariq; fuiſſe, nequaq̃; ſit dubitandum, multa tamẽ uariis de cauſis uariata, atq; immutata uidentur. Inſani ſiquidẽ Principes quibus opes ludibrio erãt, ſicut hominum, ita et piſcium colonias aliquãdo deduxere, ut luxuria in promptu haberet, quæ pauloante fruſtra concupiſſet, & nouos inde incolas ipſa litora mirarẽtur. Scarum enim illum prænobilem in Græcia piſcem, quem Ennius poeta, ob excellentiam, Iouis cerebrum uocitabat, Optatus Tiberii Cæſaris libertus, ut ante eũ Lucullus ceraſum, Campanis litoribus importauit, cuius ſobolem uel penitus interiiſſe, uel, ut credi par eſt, longo patrii maris deſiderio abductum, in Græciam remeaſſe putamus. Acipenſer quoq; ille

Regum menſis uſurpatus, & cõuerſa in caput ſquammarũ ſerie inſignis, eadem ratione, quòd fortaſſe fuerit inquilinus, hac ætate proculdubio euanuit. Peregrinantur enim ſua ſponte piſces, ſæpiuſq; natalibus locis demigrant, tædioq; litorum; uel ab innata laſciuia, ad quærendas nouas ſedes per immenſa pelagi ſpacia deferuntur. Nouos etiam piſces retibus exceptos piſcatores admirati ſunt, quos de extremis maris receſſibus, imiſq; profundi gurgitibus prouenire, uel per Gaditanas fauces in mare noſtrum a uaſtiſſimo oceano irrumpere credendum eſt, ſicuti etiam certis annorum curriculis inuſitati generis aues e diuerſa terrarũ regione in Italiam aduolaſſe traduntur. Multa quoq; piſcatoriæ artis inſtrumenta defecere, quũ eius præcepta aut per manus tradi, aut literarũ memoriæ, intercidentibus ueterũ libris, demandari nequiuerint, & contra, nouæ fraudes, aliæq; inſidiæ a recentioribus ſint excogitatæ, quæ res non mediocrẽ ad dinoſcendos piſces difficultatẽ attuliſſe uidetur. ita ut exiſtimare liceat quoſdã piſces, uno argumento quod nuſq̃ appareãt, uitare retia, atq; aſtu noſtrorũ artes ludificari, aliquos uero frequentius, q̃ antiquis euenerit, capi, de quorum nomine nunc maxime dubitemus. Conſtat nonnullos piſces, alias in nullo cẽſu, quod mire principum gulæ placuiſſent, ſummã per aliquod tempus publica quadam aſſentatione claritatẽ obtinuiſſe, qui poſtmodum extincta cum his regibus raritatis opinione, quum omnes ſaporem ipſum æquali ac libero totius populi iudicio metirentur, uiliſſimo demum pretio uenierunt. uti modo Merlucciæ plebeio admodum piſci Hadrianus Põtifex ſicuti in adminiſtrãda republica hebetis

ingenii,uel deprauati iudicii,ita in eſculẽtis inſulſiſſimi guſtus,ſupra mediocre pretium,ridẽte toto foro piſcario, iam fecerat. Nec mirum eſſe debet, quum diuerſum alii atq; alii palatum habeant, numeroſioraq; obſonia mari petãtur,q̃ terra,ſiquidem nõ modo uolucres, cæteraſq; ſyluarũ animantes fœcũdiſſima maria gignũt,ſed ex ipſis piſcibus etiã inſtrumenta, ſtupenda uarietate, quæ homines imitentur, in fabriles uſus abunde præbeant, nihilq; animo concipi uel oculis uideri poſſit, intra hoc cœlum,quo nos integimur, quod ipſe Neptunus pater, in opulentiſſimis profundi regnis non habeat & benigne largiatur. Sed & maior piſcium copia,maiorq; uarietas, q̃ nunc conſpicere contingat, antiquitus Romæ uiſebatur,quum in ſummo luxus faſtigio peregrini piſces a remotiſſimis Ionii, Siculiq; litoribus peterẽtur. ob idq; expeditiſſimi myoparones eſſent ĩſtituti, quorũ remigio quicquid Brunduſii,Meſſanæ, Tarẽtiq; excelleret, Romanis culinis protinus inferretur, eoſq; tum maxime ſapidos piſces æſtimarẽt,quos & maximo piſcantium labore, & ſummis ſumptibus quæſiuiſſent. Sed hoc certe parum fuerit, Ionii incolas perforatis incluſos caueis captiuos trahere, adnitentibuſq; remis ac uelis longinqua uerrere maria, ut magnæ Græciæ obſonia non recentia modo,uerum adhuc ſpirantia Romani lurcones abſumerent. Quum in quibuſdam Cæſaribus ea quoq; prurientis gulæ petulantia fuerit, ut in maritimis regionibus piſces faſtidirent, quos poſtea in montanis,lociſque mediterraneis quum eſſent,ueluti ſordeſcente uenatione,per diſpoſitos equos & quidem multa timentium ſeruorum diligentia adduci curarẽt. Adinuentæ

quoq; fuere Piſcinæ, quas ad mare, inſano quidem ſumptu extruebant, ut ſæuientium aliquando uentorum rabies & hac quoq; hominũ induſtria uinceretur, nec caſtigari luxuria poſſet, etiam ſi Aeolus atq; Neptunus, cæteraq; Ponti numina, infenſa ac infeſta epulãtibus eſſe uoluiſſent. Itaq; nullo anni tempore, nulliſq; in locis, etiam a mari procul remotis, egregii Romanis menſis piſces defuere. Siquidem ſtudiũ eius rei, curamq; illam, inueterati gentis mores excoluerãt, quando nulla uel frigidulo, ut poetice dicam, digna equite cœna cenſeretur, quæ marinis dapibus caruiſſet. Nos uero cõtra, niſi lege coacti piſcibus ueſcimur, quum certis diebus uolucrem aut quadrupedem eſitaſſe, piaculum ſit. Ita ut, ſi animi religione ſoluerẽtur, nunq̃ profecto piſces ipſos, ſed capum, perdicem ganeones, pro mulis, auratis, ac lupis ſectaturos appareat. atq; hos tãtum fortaſſe, quum gulá cotidianis expleta ferculis noua ſibi ad inuitandam famem diuerticula quæſiuerit. Tantumq; abeſt, ut piſces cupidius affectemus, ut quadragenis illis uerni ieiunii diebus, neq; deorum metu, neq; infamia permoti, aliquando ad uorandas carnes, deteſtanda cupiditate rapiamur. Quibus de cauſis effectum eſt, ut neglecta piſcatione, uetera piſcium nomina penitus exoleuerint. A noſtris enim uere tãtum ipſo, enixe, certatimq; piſcantibus omnis generis piſces minime capiũtur. Etenim piſces pro uarietate temporum modo uagantur, modo latibula quærunt, in quibus ſe condant, neq; illorum captura eſt, niſi certis fere tẽporibus. Clupeæ ad prima ſtatim ueris ſigna, quum Ciconiæ aduentant, ſubire Tyberim ſolent, inclinãte uere nuſquã apparent. In Lario etiam lacu

Pigus

Pigus piſcis ille clauis caligaribus inſignis, ut Plinius refert, nō alias unq̃, a me, hoc etiā curioſe quærēte, cōſpici potuit, q̃ Vergiliarum ortu, quibus maxime diebus Turdi gregatim ab alpibus in uineta deuolare conſueuerūt. Sed id præſertim in cauſa eſt, cur ſæpius fallamur, et difficillime uera ea uocabula deprehendamus, quod aliis, atq; aliis nominibus diuerſi litorū tractus (ut Plinianis utar uerbis) eoſdem piſces appellent. Nec mirum, quum rem Romanam ita uolentibus fatis barbaræ nationes afflixerint, ipſaque Europa externarum gentium repleta coloniis, iampridem ueras literas, & antiquam dignitatem amiſerit.

De Capidolio. Caput. II.

MAximus inter piſces qui hæc litora attingant, Capidolius ab Romanis appellatur. unum ex his, paucis ante annis uaſta corporis magnitudine oculis ac dentibus truculentum irata maria ingentibus propulſum fluctibus humilia in uada detruſerunt nō longe a Grauiſcis in ora Tuſcorū. Inhæſit multa reciprocantis pelagi iactatione fatigatus arenæ, quam pondere ſuo, impetuq; ſulcauerat. Neq; inde ſua oppreſſus mole circunagere ſeſe præ inertia aut euadere potuit, quum maria modo tantis inflata fluctibus, ſubſecuta tranquillitate, fruſtra eluctantē frequentibus prægrandis caudæ flexibus, fugamq; in altū multo gemitu molientē, quieto, uadoſoq; in litore deſtituiſſent. Ergo perpetuis ueluti circūuallatus aggeribus crebro, multoq; reflatu indignabundus et expirās circūfuſis populis prædæ atq;

ſpectaculo fuit,membratimq; ſecuribus cæſus & ſubditus prælis in lucernarũ uſus liquorẽ præbuit.tanta erat belluæ uaſtitas,tantaq; eius dorſi altitudo, ut facile utrinq; pariter equitãtibus mutuũ aſpectũ eriperet. Fuere miraculo ingentia oſſa in templorũ ueſtibulis ſuſpenſa, & in his præſertim oculorũ receptacula, quæ orbẽ prægrandis dolii æquabãt. Sed ea res mox in prodigium uerſa eſt,ſicuti triſti admodũ euentu ſtatim apparuit. quũ.n. æſtiui ſoles fœda putreſcentis belluæ uiſcera feruoribus excitata ſanie corrupiſſent, quãnq; aggeſta materia teterrimi odoris faſtidio cremaret, breui tamen adeo fœtido, noxioq; uapore regionẽ ſuapte natura peſtilentem infecit, ut ea inauditi ſpectaculi uoluptas multis incolarum funeribus eo autumno conſtiterit. Non multis quoq; ante annis alia eiuſdem generis bellua non longe ab Arni fluminis oſtio, ſæuiẽte auſtri flatibus tempeſtate, uadis illiſa eſt, quam morbo ac ſenio multaq; agitatione confectam ſimilis accolarum concurſus diſſecuit, extractiſq; ad ſpectaculum coſtis, ſpinæq; Sphondylis, continuo concremauit, ne graui eo halitu aer adfectus inſalubrior redderetur. Capidolium a Plinio Orcam uocatũ eſſe crediderim, quã ſpectante populo Romano Claudius Cæſar Oſtienſi in portu longo plagarum ordine cõcluſam, ueluti maximo in circo, uel ipſa Naumachia, Prætoriana claſſe inuectus, circũfuſoq; milite, expugnauit atq; cõfecit, nec minore quidẽ ſpectaculi gloria, q̃ antea ſerpentẽ ad Bagradã Attilius Regulus admotis caſtris & directis catapultis atq; baliſtis oppreſſerit. Orcæ cum Balænis continẽter bella gerunt & toto oceano cruentiſſimis inter ſe præliis dimicant,

utræq; Gaditanum fretũ aliquando ingrediuntur. Eſt & in oceano cetarii generis Rota, quã uidit Luſitana claſſis, dum extremum Aethiopiæ promontorium ſuperaret, geminas dorſo rotas geſtare uidebatur, ad earum ſimilitudinem quæ frumentarias molas impellẽte uento editioribus in locis cir cũducũt. Extimuere tantæ belluæ cõgreſſum periti nautæ, qui modo ignoti maris immenſos fluctus, certaq; pericula, contempſerant, ſatiuſq; uiſum cõuerſis uelis fugam capere, q̃ expectare belluam terribili fragore uaſta, ſpumoſaq; maria proſcindentem, & ſuperbo fremitu ueluti conſpectis hoſtibus prælium cientem. Neq; eam terruere excuſſa nauibus tormenta, quorum boatibus ea maria reſonabant, fugienteſq; proculdubio immanis bellua uaſtis mæandris adnatãdo fuiſſet conſecuta, uentis, ac uelis celeritate cedentibus, niſi mirabunda ſubſtitiſſet. quippe quæ perpetuã intendẽtibus fugã ſatis glorioſa inſectatione, uictoriã expreſſiſſe uideretur. Conſpicitur & Phyſiter piſcis extra columnas herculeas, Flator ab latinis appellatus, qui frequẽti reflatu præaltas undas euomere ſolet. ita ut procul nauigiorum uela ob ſpumantis aquæ candorem appareant. Eæ belluæ ſuperiore biẽnio quibuſdam Cæſarianis e Britania in Hiſpaniam traiicientibus magnũ terrorem incuſſere, quum Gallorum nauigia ea uelorum ſpetie e longinquo repræſentaſſent, qui tum ardẽte bello, ea maria infeſtis claſſibus obſidebant. Sed iam oceano ſuas belluas relinquamus, quum fercula menſarum potius, quam naturæ maris tam multa miracula ſimus narraturi.

DE BOVE BELLVA ET CANICVLA CAPVT. III.

SEd anteq; ad eos piſces, qui conuiuiis inferuntur, propoſito ordine ueniamus, Bos ille ingentis, latiq; corporis natātium hominum deuorator, minime erit prætereundus. Is admirabili calliditate in mari noſtro graſſatur, portuſque & exculta ædificiis litora ſæpius frequentat, inde occultus & quaſi torpens ſimulata ſegnitia natantes adoritur. Bendinellus Saulus Cardinalis ſæpius referre ſolebat, ſe admodum adoleſcentem cum aliis eius ætatis ſodalibus natandi ſtudio, nō longe a portu in mare altius prouectum, in huiuſmodi belluam incidiſſe, quæ ſedato ac maxime tranquillo in mari quieta & immobilis diſtincte, atque perſpicue uiſebatur, cuius aſpectu adeo expauerit, ut timore præpediente ab ſolita natandi peritia pene deſtitutus, ægre ſe receperit. Aethiopem uero qui peregregius erat urinator, quique ipſis adoleſcentibus corpora eorum ac animos maris periculis paulatim inſuefaciendo, natandi artē tradebat, ſubſidenti in inſidiis belluæ obuium celeri natatu prodiiſſe, ſiue ut pauentium mentes, eius monſtri incurſu conſternatas, deſpecto periculo confirmaret, uel ut ipſe ad referendū miraculum, belluæ effigiem propius intueretur. Sed belluā prædæ intentam illum temere adnatantem immani exceptū hiatu cōfeſtim deuoraſſe, neq; alia infeliciter pereuntis Aethiopis ædita ſigna, præter ſpumam cruētam, agitato in mari ebullientem, ita ut prius multiplici & peracuta dentium ſerie confixus, q; deuoratus eſſe crederetur. Oppianus homicidam bouē elegantiſſime deſcripſit, cuius ſententia a Lippo pulcherrimis uerſibus latine tralata eſt, quū cæteri

authores de hoc nullam fere mentionem feciſſent. Eſt & infeſta natantibus ipſa Canicula, quæ mortiferis potius dentibus mordicus homines dilacerat, q̃ deuoret, quũ capite tantum ſæua caſtigatum habeat uentrem & in prælongam ac tenuem exeat caudam, cuius aſtus, naturamq́ multo ſimul metu, multaque audacia memorabilem, ſi referre conarer, inſulſiſſime facerem, quum Plinius incomparabili elegãtia breuitateque, ut miri eius ingenii mos fuit, ſuo loco eam expreſſerit.

De Sturione. Caput. IIII.

EX omnibus Piſcibus, qui lautioribus apponuntur menſis, nullus eſt toto mari, uel amnibus ipſo Sturione procerior atque ſapidior. Siquidem ubique terrarum et maximum pretium & ſummam dignitatem hac ætate ſemper obtinuit. Maria hunc gignunt, ſed eum flumina maxime nobilitant, pingueſcit enim dulcium aquarum hauſtu, ſubagreſtemq́ illũ ſaporem exuit, qui prælto in mari concipitur. Magnos amnes perquã libenter ſubit, propterea in Nilo, Tanai, & Danubio, Padoq́ fluminibus maxime reperitur. Caput eius roſtratum eſt, & ad effigiem quadratæ pyramidis protenſum. Os illi eſt ſine maxillis, ſine dentibus diuerſum penitus ab reliquorum piſciũ forma, idq́ ſub mẽto in ipſa prope iuguli parte ad ſimilitudinem fiſtulæ harundineæ rotundũ, ſemperq́ patens, & chartilagineum & ſumme candidum, cuius hiatum in procerioribus haſta brachii craſſitudine haud facile impleret. Cæterum totũ caput dura potius, & calloſa chartilagine, q̃ certis oſſibus conſtat,

quod ex lento quodam,& præpingui mucore concretũ eſſe uidetur. Naribus autem omnino quæ illi pertenues ſunt ſupra roſtrum, refrigerãtur, cum branchiis careant,& ſi quam hauriendo recipit aquã, illam eodem prono ore ſtatim regerit. Toto autem dorſo craſſiores quædam ſquamæ oſſea duritie certo numero, ordineq; diſtinctæ, intercurrente ſpinæ acie ad elegantiam eminent, uti in magnificentioribus ualuis hodie uidemus, quas ferrei atque inaurati claui certa ſerie confixi decentiſſime figurant. cæteræ corporis partes cuticulari & ſcabro admodum operimento potius quam perpetuis ſquamis integuntur, idq; ad ſubuiridis atriq; coloris ſpeciem. Quo nomine autẽ ab antiquis Sturio fuerit appellatus, haud facile diuinauerim, quando grauiſſimi noſtræ tempeſtatis ſcriptores uariis ſententiis inter ſe diſſentiant, quæ quidem magno etiam interuallo a ueritate diſcrepant. Et has quidem ſententias uanis innixas coniecturis aliquãto facilius erit confutare, q̃ uerum, certumq; nomen celebratiſſimi piſcis in medium afferre. Satis tamen fuerit, curioſos de alienis erroribus admonuiſſe, ut aliud ipſi accõmodatius ac melius inueſtigent, ſi nos fortaſſe minus proprium nomẽ inueniſſe uidebimur. Rhaphael Volaterranus, qui laborioſiſſimum cunctis de rebus uolumen condidit, arbitratus eſt eum hodie Sturionem eſſe, qui apud Græcos Labrax, apud latinos uero Lupus fuerit, cuius opinionẽ pleriq; Romanæ Academiæ proceres & ante alios Thomas Phædrus & Portius Camillus omnibus conuiuiis probauerunt, his maxime adducti argumẽtis, quod Lupus Tyberinus longe omnium piſcium apud Romanos eſſet laudatiſſimus, & is maxime

qui cloacas urbis intraret, atq; inter duos pontes caperetur, qua una modo cōditione Sturiones omniū iudicio ſummā ſaporis commendationem accipiant, ſicuti eos Horatius & Iuuenalis, itemq; M. Varro & Plinius & Macrobius celebrarint; referre etiam ad priſci nominis coniecturā, Sturiones hodie a noſtris piſcatoribus, Lupos appellari, ſolereq; eos capto eo piſce; quum retia trahunt, clariore uoce præ lætitia, lupi nomen ingeminare. Quæ coniecturæ multis rationibus mihi admodum friuolæ uidentur, quum id genus argumēti apud Dialecticos fallaciſſimū ſit, lupi Tyberini ſunt delicatiſſimi, ſed Sturiones Tyberini ſunt delicatiſſimi, igitur Sturiones ſunt lupi. In hoc enim non comparatur totū luporum genus, cum aliis piſcibus, ſed eorum, qui in Tyberi capiuntur, ab his qui in alto degant mari, differentia exprimitur. Ridiculum enim eſſet etiam apud mediocriter intelligentes, paraſitos Lacciam, Spigolam, atq; Lampetram in Tyberi pariter captos, qui mox latine nominabuntur, uno prælato Sturione in ſecundis dignitatis gradibus collocare, quum Sturio non ſemper ſit gratiſſimus, utpote qui in mediis tantum ſolſtitii feruoribus laudetur. Pogius doctioris Pogii filius in ſenectute non modo eruditus, ſed uſq; ad iracundiam in conditura ferculorum moroſus, & uehemens paraſitus, quum Sturionem apud antiquos Lupum fuiſſe & ipſe crederet, in pōtificiis quas maxime ſectabatur, cœnis, dicere ſolebat, ueteres inſulſum habuiſſe palatum, ꝙ tātopere Lupum celebraſſent, eum enim carnes habere cum præduras, tum multa glutinoſioris ſucci exuberātia inſuaueis, quæ prius appetentes ſatient & expleant, q̃ delectent. Propterea

non domini, ſed familiæ potius menſis apponendum eſſe cenſebat, uno tãtum excepto capite, cuius elixi & leucophago conditi, latebras & receſſus omnes ipſe furcula ſimul ac digitis auidiſſime ſcrutabatur. Sed ne in refellendis eorum argumentis nimium immoremur, dicamus Lupum alium eſſe piſcem a Sturione, Spigolam uulgari nomine nuncupatum, quo probato, Sturionem illis ſine nomine relinquemus. Spigola hodie apud Romanos eſt, qui in Venetia Varollus, Lupacius in Liguria, in Hetruria Araneus, & Lupus in Hiſpania uocitatur. Romanus inter Tyberinos captus pontes, omnium conſenſu palmam obtinet, conſtat enim piſcatorum teſtimonio, qui pluris illum, quàm in alto captum mari, lautorum obſonatoribus uendunt. Is admodũ uorax ſubire cloacas ſolet & mediæ cryptas intrare Suburræ, ut ait Iuuenalis, circa ſterquilinia, & electicias ſordes moratur, obuia quæq; deuorat, nec piſcibus ullis, uel corruptiſſimis eſcis parcit, paucis ante menſibus quum in foro piſcario ingens Spigola exenteraretur, oblongus ſerpens in uentre repertus eſt. Quibus de cauſis in Tyberi mirum in modũ pingueſcit & adoleſcit, nec abnuerim etiam Sturiones ſubire amnem & pinguioribus aquis gaudere, eoſq; tanto ſapidiores eſſe, quanto magis a maris litoribus receſſerint. Sed hac ratione Lupus & Sturio idem eſſe minime probatur, quum utraque differentia ambobus æque conueniat. ſubire enim amnem Tyberinum, & ea paſtione gaudere atq; pingueſcere, proprium potius Spigolæ, quàm Sturionis eſſe uidetur. quoniã nõ comparamus Sturionem in alto captum, cum eo quem in Vrbe expiſcamur, quum nunquàm fere Sturio uel certe rariſſime in

me in præalto mari capiatur, ut piſcatorum teſtimoniis clare deprehendimus, at contra Spigola & ex alto mari & ex amne Tyberi quotidie hamis uel retibus extrahatur. Ita ut Horatiũ id ĩnuiſſe clare admodũ exiſtimemus, quũ dicit

Vnde datum ſentis, Lupus hic Tyberinus an alto
Captus hiet, ponteſne inter iactatus, an amnis
Hoſtia ſub Tuſci, laudas inſane trilibrem
Mulum, in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.
Ducit te ſpecies uideo, quid pertinet ergo
Proceros odiſſe Lupos? quia ſcilicet illis
Maiorem natura modum dedit, his breue pondus.
Ieiunus ſtomachus raro uulgaria temnit.

Patet igitur Lupos capi & in alto, & inter pontes, quod euidentiſſime in Spigolis hodie contingit. Facit etiam ad coniecturã nõ contemnẽdam, illud captus hiet, quis enim unq̃ Sturionem uidit hiantem, quum os ſub roſtro habeat, & immobile & anguſtum, quodq; nullo uel uertebræ, uel ductilis mandibulæ beneficio dilatari poteſt, in Spigola autem ſit repandum & latum, uti ſemper in ipſis uidemus, ſoleãtq; ad elegantiã obſonatores malo Arancio laſſatas illas hiantis oris maxillas adimplere. Neq; illud obſtiterit, quod dicere ſolebat Amiterninus pertinax grammaticus, qui perpetuas cum ſyllabis lites exercuit, Horatium ſcilicet dixiſſe proceros odiſſe Lupos, ut ſignificaret paruos maioribus eſſe præſtantiores, quod adamuſſim Sturionibus ipſis congruere uideatur, quando Lurcones & diligentiſſimi quique Ganeonum paruos Sturiones, quos Porcelletas appellent, repudiatis maioribus conſectentur. Plurimum enim

a Poetæ ſenſibus bonus ille grammaticus aberrabat. Nam Horatius proceros Lupos cum ſeipſis minoribus non comparauit, ſed cum Mulis trilibribus, ſicuti paulopoſt apertiſſime declarat, dicens maiorem a natura modum Lupis eſſe datum, qui Mulis parum creſcentibus ſit denegatus. uerum is tum egregie & magno quidem cum ioco, quum ſuperbe contenderet, a nobis coarguebatur. interrogantibus enim quem nam antiquitus piſcem fuiſſe Spigolam putaret, quam adeo libenter ipſe edere ſoleret, ſi Lupus Sturio eſſe diceretur, reſpondebat illam eſſe Squillam, ridendo quidem errore, ut in proprio capite de Squilla quum de Iuuenalis uerſibus agetur, diffuſe narrabimus. Sed id me plurimum mouet, quod Spigola hodie in Hiſpania Lupus appelletur, quæ una terrarum latinam linguam magna ex parte incorruptam conſeruauit, ipſique Ligures proximum latino eius piſcis nomen pronuncient. Cæterum ad tollendam huius quæſtionis ambiguitatem, Ariſtotelis ſententiam adducemus, ait enim Lupum eſſe ſquamigerum & quaternis pinnis innatare. quæ differentiæ ipſum Sturionem excludere uidentur, quum non ſquamis, ſed cute potius aſpera contegatur, nec quaternis pinnis ad natandi uſum inſtruatur. Præterea Galenus in tertio de Alimentis Lupum ait, ſubtiliorem generare ſanguinẽ & propterea cum perdicis carnibus quadam ſimilitudine conuenire, quod nemo ſanus Medicus Sturioni attribuere audebit, quum craſſum potius humorem adgeneret, & ualde lentum, quod uiſcoſum dicunt, ipſiſq; aptius adultæ uitulæ carnibus, quam perdicum leuiſſimis pulpis æquiperetur.

Cornelius quoq; Celſus ad corroborãdam Galeni authoritem, Lupũ & Mulum inter piſces leuioris eſſe alimẽti apertiſſime dicit, quod & noſtra quoq; experiẽtia cotidie cõprobatur. Porro ipſe diuus Ambroſius in Hexahemero, teneritudinẽ in lupo mirifice laudat, ſicuti Plinius in eodẽ mollitiem extollit, quum nec Sturionis præteneræ ſint carnes, & Luporum longe tenerrimæ conſenſu omnium habeantur. Putauere etiam Plinium quum Lupos a candore lanarum lanatos dictos aſſerat, de Sturione intelligere uoluiſſe, ꝙ Sturionum carnes plurimum albicare uideãtur, quaſi Lupi uel argentearum ſquamarum candore uel ſummo illa lacteaꝝ carnium albore, cæteros omneis piſces nõ ſuperent. Illud quoque Martialis,

Laneus euganei Lupus excipit ora Timaui,

Eorum opinionem aperte redarguit, quoniam Timauus flumen in finibus Aquileienſium, cuius oſtia celebrata a Virgilio, hodie magna ex parte extenuata, oblimataq; ſunt, Sturiones nõ habet, qui tamẽ Varollis & Troctis abũdat. Quod ſi dicatur Martialem pro Timauo Medoacum, qui hodie Patauinorum Brenta eſt, accipere uoluiſſe, eadem ratione reſpondemus, quum Brenta manifeſte, aut nullos, aut certe pauciſſimos, & quidem minutulos Sturiones ferat, ita ut Martialis celebraturus Sturionem, inſulſe admodum ad Timauum recurriſſe uideatur, quum in propinquo Padum haberet, & ſua magnitudine inſignem & multa Sturionum copia longe clariſſimum. Ad certiorem quoque opinionis noſtræ fidem pertinere uidetur, id quod a piſcatoribus non ſine miraculo de Spigolis hodie recitatur,

quos ut hamo hæſerint, ſtatim diſcurrere magno nixu, dilatareque uulnera referunt, ut hamorum inſidiæ excarnificato ſponte gutture excidant, atq; eo modo in libertatem ſe uendicare, id quod diſtincte Plinius ipſe Ariſtotelem ſecutus commemorat. Ex aduerſo autem conſtat, Sturiones ſolis retibus capi, nunq̃ uero hamis, præſertim ſi cubito maiores fuerint, eoſq; piſcatores referunt, magno impetu plagarum ſæpe maculas dilatare & abrumpere conſueuiſſe, proptereaq; accidere, ut hamis non capiãtur, quoniam Sturiones lambendo, ſugendoq; potius, quã uorando, inepto ad eſcam corripiendam ore ipſo ſine controuerſia alantur. Cæterum id me plurimum admonet, ut lupum Sturionẽ eſſe non poſſe certiſſime credam, quoniam & Lupi omniũ ferme ſcriptorum teſtimonio, & Spigolæ hodie, hamorum lineas dentibus ſerratis abrodere ſoleant, quod Sturiones ipſos, quum dentibus manifeſte careant, efficere poſſe nemo ſanus affirmauerit. Extat quoq; apud Columellam dictum illud Philippi admodum luxurioſum, qui apud hoſpitem Caſſino in oppido Lupũ ſibi in cœna appoſitum guſtabundus expuit, addens peream inquit, niſi piſcem putaui, quaſi uellet inuere ſolos Tyberinos Lupos piſcis nomine dignos eſſe, cæteros autẽ Lupos inter quiſquilias potius, quã inter piſces eſſe reponendos, ex quo ego plane coniicio illum Lupum Sturionem eſſe minime potuiſſe, quando eius tractus amnes, qui ſunt in Caſſinate agro, & in Arpinatium finibus, Sturiones non ferant. Quis nam autem fuerit ille Lupus M. Philippi palato ingratus, docebimus, quum de Troctis agetur. Secunda opinio de nomine Sturionis Franciſcum

Philelphum principem habuit,in qua etiam nũc quoſdam e noſtris Tranſpadanis exoletæ admodum eruditionis,eſſe uideo. Is ut erat inter imperitos audax,utpote qui rudi illa tempeſtate Græcarum literarum notitia clarus atq; inſignis euaſerat; Sturionem latine eſſe Attilum, pluribus per totã Italiam epiſtolis ſuper ea re conſcriptis diuulgauit, indoctos appellans non ſine uerborum contumelia,qui ſecus ac ipſe crederet,de ui eius uocabuli ſentire uoluiſſent, ſed tantum abeſt, ut uerum nomen inuenerit, ut ipſe dum alios inſcitiæ bonarum literarum arguere cõtendit,in alium aliquanto grauiorẽ errorem pueriliter ſit lapſus. Scribit enim Sturionem nullo modo Lupum eſſe, quoniam Lupus ſine cõtrouerſia,is hodie ſit piſcis, qui ab omnibus Lucius appellatur, quoniam lycos græce,Lupus ſit,qui poſtmodum immutata litera in Lucium, deprauantibus latinis abierit. exprimitq; Philelphus effigiẽ illius Lucii oblongi piſcis,extẽti capitis & oris maxime denticulati, qui furuas per tranſuerſum faſcias habet,dorſum item atrum & uentrem admodũ candidum,quiq; amnibus ac lacubus totius Italiæ maxime ſit familiaris, quaſi præproperus ſenex non animaduerterit Lupum quadrupedẽ lycum, piſcẽ uero Labraca,a ſuis Græcis appellari. Sed per deos immortales, quæ nã inſania fuerit, Lupos tantopere ab omnibus authoribus commẽdatos, dicere eoſdem eſſe,qui uulgo Lucii uocitentur,quum Lucii, plebeia potius inter obſonia cenſeãtur,q̃ Romæ nobilium uſurpentur menſis. ita ut nunq̃, niſi in ſumma marinorum penuria, ſicut aliquando accidit piſcatione tempeſtatibus ſublata,in menſam ueniant,& id tum etiam ad honeſtandã

potius patinam,ut dicunt,quã ad conuiuas eo edulio conciliandos.Dicebat Pogius Lucio,etiam ex Cimino lacu,& ei quidem præpingui,nullam unq̃ ineſſe gratiam, niſi quum ſolus in maxima conuiuarum inedia prandiis apponeretur. miror quoque tantæ lectionis hominem apud Auſonium ea carmina minime lectitaſſe,quibus Lucius ignobilis piſcis alius a Lupo,apud Belgas & Britanos frequens nominatur, ut proprio capite de Lucio mox dicemus.Neq; mi℞ eſſe debet,ſi Lucius apud antiquos parũ celebratus eſſe uideatur, quum paucos præter unum Auſonium,authores curioſus etiam lector ſit inuenturus,qui de lacuum & fluuiorum piſcibus fecerint mentionem, quando lupum inter marinos piſces,qui tamẽ flumina ſubeant, ab omnibus adnumerari, Lucium uero nunq̃ intrare maria,uno totius Europæ conſenſu manifeſtiſſime cõſtet.Cæterum Philelphus Sturionẽ antiquitus fuiſſe Attilum aſſerebat, unius Plinii authoritatĩ innixus,qui in nono naturalis hiſtoriæ quũ de Thynnorũ magnitudine loqueretur,dicit,ſunt & in quibuſdam amnibus haud minores,Sylurus in Nilo,Eſos in Rheno, Attilus in Pado inertia pingueſcẽs ad mille aliquando libras cathenato captus hamo,nec niſi boum iugis extractus. Quibus adductus uerbis Attilum nõ poſſe eſſe alium a Sturione putauit,quum Sturiones illos prægrandes, qui in Pado caperentur, piſcium eius amnis longe maximos arbitraretur, quod manifeſte falſiſſimum eſt.Nam Attilus is eſt,qui a Ferrarienſibus Adelus ſeruato antiquiore uocabulo nuncupatur,piſcis inquam ipſo Sturione amplior, & effigie, ſapore, pretio,& tota fere natura ab eo diſſimilis, atq; adeo diuer-

ſus,ut in prouerbium, Ferrariæ uenerit,quum duas inter ſe res maxime diſtantes ſignificare uolunt,eas ſic differre, ut Sturionem ab Attilo, dicant.uti nuper nobis etiam confirmauit Ferrarienſium legatio,ab Alfonſo Ateſtino ad Clementem Pontificem miſſa, cuius erant principes Caſellius celeber iureconſultus, & Antonius Coſtabilius grandæuus ſenex uſu rerum,& uitæ ſplēdore inſignis. Tertia opinio Sturionem apud Plinium Torſionem fuiſſe affirmat,cuius præcipuum authorem Theodorum Gazam extitiſſe complures arbitrantur. eam paucis ante annis acerrime defendebat Longolius Gallus ſingularis doctrinæ iuuenis, & qui proculdubio ſummum latinæ eloquentiæ faſtigium fuiſſet adeptus,niſi mors immatura eum in medio optimorū ſtudiorum curſu ſuſtuliſſet. Adducebatur ea maxime ratione, quod Plinium uidebat Sturionis formam atq; naturam in capite de Torſionibus expreſſiſſe, quum dicit, Delphinorū ſimilitudinem habēt,qui uocantur Torſiones, diſtant & triſtitia quidem aſpectus, abeſt enim illa laſciuia,maxime tamen roſtris canicularum maleficentia aſſimilati. horum enim uerborum teſtimonio,Sturiones iidem qui Torſiones eſſe uidebantur, atq; ea præſertim coniectura quod, quum minorem quā in Delphinis uideamus,cū aſpectu ipſo,tum natatu laſciuiam præſeferant, etiam fiſtulam habeāt,uti in Delphinis cōſpicitur,quāquā diuerſo modo a natura ſit indita,nam Delphini per ſuam expirant & refrigerantur fiſtulam, ea autem pro ore Sturiones utuntur,quum uti ſupra diximus,& per nares & paruas branchias aerem pro uitalibus refrigerandis attrahāt.Nouitiumq; hoc Sturionis nomē

antiquo Torſionis uocabulo plurimum alludere,ipſe Longolius arbitraretur. Quibus adductus argumentis Theodorus Gaza,ut erat in transferēdis Græcorum ſenſibus,Plinianorum uerborum obſeruator atq; imitator diligētiſſimus, apud Ariſtotelem in octauo de hiſtoria animalium Phocenam,Turſionem uerterit,ueluti ab ipſo Plinio uocabulum mutuatus. Cæterum ſi bona cum uenia bonis mortuis licet refragari, nos docebimus Theodorū Torſionem pro Sturione nequaquā accepiſſe, uel ſi acceperit, plurimum errauiſſe,Pliniū quoq; per Torſionem ipſum quem nunc quærimus,Sturionē ſignificare minime uoluiſſe. Si quidē Gaza quum Ariſtotelem latine interpretaretur dicentē in octauo de hiſtoriis animalium, In ponto fera nulla eſt, præter Delphinum & Phocenam. pro phocena Turſionem dixit, quem Phocenā ſciebat ab Ariſtotele inter uiuiparos piſces eſſe connumeratum, quum Ariſtoteles alios piſcium eſſe ouiparos, alios autem uiuiparos,ideſt qui catulos parerent, dixiſſet. Nemo autem adeo imperitus eſt, ut neſciat Sturiones eſſe ouiparos, ut ex cotidiano eſu deprehenditur, & ex ſalſamentis Cauiariis, quæ ex ouis Sturionum ſine controuerſia conficiuntur. Neq; enim credendum eſt,tantæ eruditionis ac diligētiæ hominem, uti fuit Theodorus,adeo pueriliter fuiſſe hallucinatum, præſertim quum hūc ipſum locum aliter a Plinio fuiſſe cōuerſum animaduerteret,qui pro Phocena non Torſionem,ſed uitulum marinum ſubſtituerit, ut diligenter Hermolaus in caſtigationibus annotauit. Præterea apud Ariſtotelem Phocena Sturio eſſe non poteſt, quum in ſexto de natura animalium ubi eius effigiē exprimit

mit,clariſſime dicat Phocenas omnino carere branchiis,ſed branchiarum loco fiſtulam habere,quod Sturionibus minime accidit,quoniam præter fiſtulam oris,uti diximus,branchias manifeſte habent,quãquã paruas & anguſtas,ſi illas tantæ molis piſci comparemus,ita ut Sturio nullo modo Phocena eſſe poſſit. Subiungit quoque Ariſtoteles Phocenã naſci in Ponto,quod de Sturione minime dixiſſet,quando Sturiones omnibus fere in maribus facile reperiantur; magnamq; eorum copiam inſignes fluuii alant,ſiue in mare noſtrum,ſiue in ipſum oceanum euoluantur. Quod uero Plinius Torſionem,Sturionem eſſe putauerit, minime crediderim uel hoc uno argumento, quod Sturionis & magnitudine & frequentia, & ipſo deniq; pretio admodum celebrati piſcis,ab ipſo Plinio nullam præterq̃ hoc uno in loco, mentionem factam eſſe uideamus, quum uel minimos & in eduliis etiam prædamnatos piſces,non modo in nono peculiari aquatilium libro,ſed in aliis obiter locis ſæpius nominet,atq; depingat. Vnde putãdum eſt Plinii Torſiones, ſicuti Ariſtoteles aſſerebat, in Ponto Euxino potiſſimum uerſari, nec temere per alia maria, extra Helleſponti, Thracii ue Boſphori anguſtias euagari. Porro Plinius,ſi uerba Ariſtotelis conſideremus,pro Phocena Torſionem intellexiſſe uidetur, qui Torſio eodem teſte maleficus eſt,quoniam canicularum roſtris aſſimiletur, & ipſa quoq; Phocena ab Ariſtotele ueluti maxime malefica feræ nomine nuncupatur. Sed Sturio quomodo maleficus eſſe poſſit,non uideo,quum dentibus omnino careat,ſic fortaſſe

a natura formatus quoniam piſcibus nõ alatur. Ridiculum enim eſſet dicere Sturionem in piſces graſſari per ipſam tantum laſciuiam. Nam magni piſces alios perſecuntur,ut interemptis ueluti proprio pabulo ueſcantur. Sed ut hanc inueteratam de Torſione opinionem penitus cõuellamus, paulopoſt alium a Torſione & quidem ſæpius ab ipſo Plinio celebratũ piſcem Sturionẽ eſſe monſtrabimus. Quarta opinio Hermolai Barbari fuit uiri nobiliſſimorum ſtudiorum gloria inſignis, qui rogatus ſententiam in tanta eruditorum diſſenſione, per epiſtolam Paulo Corteſio reſpondit, Sturionem antiquitus Hyccam fuiſſe, ex teſtimonio Athenæi hac coniectura adductus, ꝙ Hycca porcum ſignificet,Sturionem autem porcelletam,quum præſertim ſit paruus, appellari a noſtris magna eius nominis conformitate.Nihil enim melius hactenus inuenerat Hermolaus, utpote qui ingenioſus & prudens ineptas iam de Lupo, Attilo ac Torſione opiniones repudiarat.Potuit eum mouere Ambroſius, qui in Dominica paſſione dicit, Gutto ſiue Gulo Porcellum amat, ut comedat, quaſi per Porcellum Ambroſius Hyccam expreſſerit, & in Hexahemero ait Iudæos marinis porcis ueſci,quibus terreſtribus non ueſcantur.Sed hæc coniectura frigida admodũ uidetur,quum alius ſit ĩ mari Porcus piſcis diuerſus a Sturione,hodieꝗ; plures obeſi piſces & qui præpingue abdomen habẽt Porci a piſcatoribus appellentur,ſicuti Thynnũ a Strabone & a Polybio porcũ appellatũ eſſe uidemus.Cæterũ ipſe Hermolaus in Corollario quod Dioſcoridis interpretationibus appẽdit

Iulidas ait uocatos eſſe porcos, qui tamen longe diuerſiſſimi ſint a Sturionibus, Syagrim quoq; piſcem appellari potuiſſe a nomine ſuis. Athenæus quoq;, qui Hyccam authoritate Callimachi ſacrum ueluti ob ſaporis excellentiam appellari dicit, mentionem de alio piſce intulit, quem hyn, ideſt ſuem uel aprum nuncuparint. Alii etiam Græcorum Porcum marinum Pſammatida uel Pſammitin cognominatum putant, ut clare appareat Hermolaum, Hyccam Sturionem eſſe, pro conſtanti in ea epiſtola affirmare minime debuiſſe, præſertim quum in caſtigationibus Plinianis & in ipſo corollario, de nomine Sturionis plurimum ambigere uideatur. Quem modo Tomum Thurianum poſſe eſſe dicat a Thuriis oppido Italiæ in Brutiorum ora, ut ipſe opinatur dictum, alludente uocabuli ſimilitudine. præſertim quum Athenæus aſſerat Tomum Thurianũ in Italia delicatiſſimum eſſe obſonium, modo eum putet eſſe Galeotem uel Xiphiam Strabonis authoritate, modo eum dictum fuiſſe affirmet Scyllam & Lamiam & Carchariam; ad extremum uero tot nominum diuerſitate perplexus fateatur, uel Sturionem antiquitus his appellationibus uocitatum eſſe uel ſic dictum a Thuriano Tomo delicatiſſimo obſonio, quod tantopere a Græcis celebretur. Sed illud me præſertim mouet, quod nemo authorũ quos legerim, præter unum Athenæum de Hycca pariter & Tomo Thuriano fecerit mentionem, quando Sturio celebratiſſimus piſcis, ut ſæpius dixi, certo claroq; nomine fuerit appellandus. Verũ hæc noſtra inuenta, quæ ludendo excogitauimus,

in bonam partem a lectoribus accipi uelim,atque eo animi candore quo ſcripſimus a doctioribus perpendi.nō enim is ſum,qui obtrectatione alienæ laudis eruditior uideri uelim; quum ulla in parte cū his, quos ſupra redargui ,uel ingenio uel eruditione minime ſim conferēdus. Igitur in tanta eruditorum altercatione licebit & mihi propriam attuliſſe opinionem,ita tamen ut cum præfatione prius atteſter,me tandiu in ea ſententia permanſurum donec aliud, quod magis arriſerit,diligentiores inuenerint. Dicamus igitur Sturionē ab antiquis Silurū fuiſſe appellatū, quem pro Glani Theodorus apud Ariſtotelem interpretatur,ſed de hoc,quū plures apud me certiores ſint coniecturæ,hoc uno tamen maxime argumēto adducor,ut Sturionem opiner eſſe Silurum; quoniam mirum hercle uideatur,quod hac ætate,quis nam piſciū antiquitus Silurus fuerit,penitus ignoremus,qui adeo in mari ac fluuiis teſtimonio Ariſtotelis,Plinii, Athenæi,& Auſonii ſit celebratus,ex aduerſo autem de Sturionis antiquo nomine plurimum dubitemus,qui ſit omnium fere totius orbis fluuiorum incola lōge notiſſimus. Neq; enim credendum eſt ueteres adeo inſulſi fuiſſe guſtus ,ut arbitremur eos Sturionem minime cognouiſſe, aut Silurū ipſum ueluti aliquo naturæ defectu,tota eius generis extincta ſobole penitus euanuiſſe.Silurus authore Plinio atq; Auſonio,fluuiatilis pariter ac marinus eſt,& quidem prægrandis,ſed præcipua magnitudine in Nilo & Gange ueluti amnium maximis.cæterum carne prædulci,nullis oſſibus uel ſpinis interſitis,roſtro item,caudaq; Delphino ſimillimus,ita ut compellare eos libeat , qui propterea Torſionem Sturionem eſſe

uolebant,quod effigie ac roſtro Delphinis aſſimilaretur. Id uero me etiam plurimum mouet,quod in Nilo,Boryſthene atq; Danubio,uti Plinius de Siluris ait, etiam nunc frequentiſſimos Sturiones eſſe cognoſcamus.Nam in omnibus Nili oſtiis & ſuperius prope Memphim Aegyptii Sturionē expiſcātur. In Boryſthene uero,qui hodie Neper eſt amnis,Phaſiq; & in ipſo Tanai apud Tanam emporium tanta eorum eſt copia,ut cætariæ ibi inſtitutæ ſint officinæ,in quibus ea ſalſamēta ex Sturionum ouis ſalitis,quæ Cauiaria dicimus, itēq; ipſa Schinalia ex ſummo Sturionis ſpinali dorſo,ſale, fumoq; inueterata conficiantur. In Danubio autem adeo frequentes ſunt, & magni,ut ex eo minores etiam amnes ſubeant,qui in ipſum influunt, ſicuti Drauā,Sauū & Tybiſcum, & ut mirū non ſit eos etiam Menim amnem ſubire ſicuti Plinius ait,propter Liſboum,in quo Siluri, ut in Danubio,innatantes equos deprimant. Menim autem cum Hermolao eum amnem eſſe putauerim,qui alio nomine dicit Oenus.is Sueuorū gentē e Vindelicia ab Auſtris,qui Norici ſunt,diuidit,Danubioq; miſcetur, ita ut ab Iſtro Iſtrionem piſcē hunc eſſe dictū putē,quo in amne ſit inſignis,ut hodie uidemus & Athenæo placet. qui Silurum Iſtrianū ſiue Danubianum honoris atq; excellentiæ cauſa ubiq; nominauit. Sed audiamus Auſoniū de Siluro in Moſella canentem,qui ignobiles etiam Tincas minime præteriit.

Nunc pecus æquoreum celabrabere magne Silure
Quem uelut actæo perductum tergora oliuo
Amnicolam delphina reor,ſic per freta magnum
Laberis,& longi uix corporis agmina ſoluis

Aut breuibus defenſa uadis,aut fluminis uluis,
Aut quum tranquillos moliris in amne meatus
Te uirides ripæ,te cærula turba natantum
Te liquidæ mirantur aquæ.diffunditur alueo
Aeſtus,& extremi procurrunt margine fluctus.
Talis atlantiaco quondam balæna profundo.

Quid enim certius notari,exprimi ue potuit his uerſibus q̃, pro Sturione Silurus? qui & magnus & fluuialis pariter ac marinus, & Delphino ſimilis ac ipſo tergore uerum olei colorem referre uideatur. conueniunt profecto hæc omnia Sturioni & quidem adamuſſim,ita ut neceſſe ſit,eos qui id negauerint,& afferre aliquem magnum piſcem ex his fluminibus pro Siluro,qui ſit a Sturione diuerſus,& aliũ oſtendere apud Auſonium per quem Poeta Sturionem uoluerit demõſtrare. Nõ enim credibile eſt,eũ qui minimos quoſq; fluuiatiles propria nomenclatura perſecutus eſt,ipſum Sturionem proculdubio uel ſua magnitudine, uel dignitate amnicolarum regem adeo ſomniculoſe præteriiſſe. Illud quoq; opinioni noſtræ aliqua ex parte ſuffragatur, quod in Canariæ inſulæ amnibus (ea ad Atlãticum uergit oceanũ) multi ac optimi Sturiones piſcatione capiãtur,uti Hiſpani, Luſitaniq; referunt. qui dum nouas incogniti orbis terras inuſitata,ac admirabili nauigatione per immenſum oceanum quærunt,Fortunatis inſulis aquationis gratia quotidie applicant. Cuius Canariæ amnes ipſe Plinius Siluris abundare commemorat,neq; mirum eſt,quum is piſcis omnium magnorũ amnium ſit familiaris,uti in Thameſi Britaniæ, aliiſq; amnibus,qui in oceanum erumpunt,manifeſte con-

ſpicimus. Hiſpania autem omnis Sturionem, Sulium appellat, ita ut parũ ea uox a Siluro qui item & Sulius dicitur, abeſſe uideatur. Quando, ut ante dictum eſt, una terrarum Hiſpania ueterem Romanæ linguæ ſonũ, atq; ipſa uocabula non ſine rubore dediſcentis Italiæ retinuerit. Quomodo autem Siluri in Sturiones abierint, nuper docuit & quidem ut arbitror, feliciſſime ĩuenit Michael Syluius apud Clemẽtem Pontificem Luſitaniæ regis legatus, qui uti eſt optimarum literarum atq; omnis antiquitatis ſcientiſſimus, teſtatur Sulios longe optimos, omnium cõfeſſione in Aſturia reperiri, unde Aſturiones dicti ſint, ueluti ab regione nobiliſſimos producente nouum cognomentum, uetere repudiato nomine retuliſſe uideantur. Diuus quoq; Ambroſius opinioni huic noſtræ aſtipulatur, quum dicit Silurus de aliorum piſcium uermibus uiuit. Sturiones nãque uti diximus, grandiuſculos piſces deuorare nequeunt, quum ore ſub roſtro a natura conſtituto, non facile niſi minutiſſimos corripiant & propterea ſolis ſuctionibus nutriãtur, ut etiam Albertus magnus aſſerit, apparetq; hodie in his euiſceratis, in quorum uentriculo qui peranguſtus eſt, nunq̃ deuorati piſces reperiantur. Subdit tamen Ambroſius, inutilis ſæpe præda piſcantium, ut uideatur in eduliis Silurum minime cõmendare, ſed ego, in, ſyllabam temere a librariis additam putauerim, ſiquidem Silurus apud Athenæum dicitur ſapidiſſimus, quũ enim Latũ piſcem Siculo in mari frequentem uellet laudare, a carnis candore, ſuauitateq; eum Danubiano Siluro comparauit, neq; illud Plinii parum conuenire Sturioni autumauerim, quum dicit Silurus carne prædulci,

nullis oſſibus, ſpinis ue interſitis, quum Sturionem habere oſſa manifeſte appareat. Exiſtimo enim Plinium intelligere uoluiſſe Silurum una tantum perpetua, qua traiicitur, ſpina eſſe contentũ, nullaſq́ſubinde ſpinas (uti in aliis accidit) a ſphondylis oriri, quibus tota caro, corporiſq́ ambitus ueluti coſtis ſæpiatur, delicatæq́ illæ pulpæ multo cum faſtidio, tum periculo comedentium contineantur. Cæterum uti ego arbitror, Sturiones non eo in pretio fuere antiquioribus, uti noſtris tẽporibus uidemus, ſiue quod eius caro per ſe dura & multo mucore pinguedinis repleta celeriter ſui deſiderium primis menſæ congreſſibus auferat, ſiue ꝙ pergrauis, ac moleſta tenuioribus ſtomachis eſſe deprehẽdatur. uidetur & nonnullis Iuuenalẽ, uilem omnino piſcem Silurũ annotaſſe, quũ dixit, *Vẽdere municipes fracta de merce Siluros*, ſed uenditorem potius uilem quã mercem ipſam, hoc eſt Criſpinũ ab Aegypto, Iuuenalem innuiſſe crediderim, qui Siluros fractos ideſt membratim cæſos, uti hodie uidemus, aliquando in humiliore fortuna uenditarit. Quo in loco Iuuenalis, Georgius Merula oculatiſſimus grammaticus Siluros non eſſe multum abſimiles a Sturionibus arbitratur, ut pote qui iam animaduerterat illos qui Lupũ, Attilum ue, Torſionemq́ & Hyccam Sturionem dicerent, a ueritate plurimum errauiſſe. Quantũ autem pertinet ad piſcis naturam, dicimus eum tarde concoqui & propterea ex eius excretionibus multam generari pituitã. Vitium eius carnis aliqua ex parte tolleretur, ſi in tabellas pollicis digiti craſſitudine ſecaretur, torreretur q́ in craticula & quidẽ ex præcepto Galeni, oleo, ſale, acetoq́ leni, atque iterata aſpergine inditis,

inditis,ſed qui palato potius,q̃ ſtomacho ſtudere uidentur, elixum eum cum leucophago paſſim comedunt. Is quum toto fere capiatˀ anni circuitu,æſtate tamẽ adulta longe probatiſſimus æſtimatˀ. Siluri felle cum Attico melle permiſto ſuffuſos bouum oculos ueteres inungebant,ut Aetius affirmat,qui medicæ artis præcepta Græco ſermone cõſcripſit. Sed id potius ex eius humoris acredine,quã ab occultiore Siluri piſcis proprietate prouenire putauerim,quum etiam ex felle quadrupedum ac uolucrũ & inter alias Perdicũ,ægris hominum oculis nota collyria iniicere ſoleamus.

De Vmbrina Caput.V.

SEcundum Siluros Sciæna e grandibus primam ſaporis obtinet claritatẽ. Eã.M.Varro & Columella Vmbrã appellant, quam & Ennius quoq; celebrauit,ut ex Apuleio deprehenditur, dum ait,

Melanurum,Turdum,Merulamq; Vmbramq; marinam.

Hæc tota latioribus ſquamis integitur,dẽticulata eſt,& Ariſtotelis,Pliniiq; authoritate in capite lapidem habere cõſueuit,agilis eſt & plurimũ uorax.Propterea Auſonius ait, celer Vmbra natatu capitˀ cũ Siluris frequenter circa oſtia fluuiorũ & in alto etiã, q Siluris nõ contingit.ipſa quoq; canicularibus diebus pingueſcit,pariq; fere pretio cũ Siluris æſtatis tẽpore uenundatˀ.eam hodie Romani Vmbrinã uocãt. capita Vmbrarũ,ſicuti & Silurorũ Triumuiris rei Romanæ Conſeruatoribus dono dãtur,qui piſcatores ĩueterata quadam cõſuetudine eorũ capitum tributi nomine uectigales

fecerunt. Capiti enim ſumma ineſt gratia, authoritate etiã Archeſtrati, qui in parandis obſoniis, quod eorum ingenioſiſſimus eſſet artifex, Dædalus a Græcis appellabat. Is Vmbrini capitis nobilem quandam conditurã, ut apud Athenæum uidere eſt, multis carminibus expreſſit. propterea hodie etiam quum pretio parari non poſſint, guloſi ea capita quã auidiſſime conſectantur. Extat adhuc in ore quorundã facetorum ridẽda fabula de T. Tamiſio, qui Romanis, aulicisq; ſalibus erat inſignis, ſed gulæ adeo proſtitutæ, ut infamis haberetur. Is quum per ſeruum, qui in foro piſcario in eam curam intentus excubare ſolebat, ingentis Vmbrinæ caput Triumuiris delatum eſſe cognouiſſet, in Capitolium protinus aſcendit, ut ſimulato apud magiſtratum negotio, ſermoneq; de induſtria protracto, prandium captaret. Verũ illud Triumuiri iam Riario Cardinali donandum decreuerant, ita Tamiſius quũ limine curiæ efferri ingenti, coronataq; patina caput illud nobile conſpexiſſet, primo deceptus cõſilio, illud ſubſecutus eſt præmiſſo ſeruo, qui ueſtigiis deferẽtium miniſtrorũ inſiſteret. Nec multopoſt quũ Riarianis ædibus inferretur, bene habet, ſalua res eſt, inquit Tamiſius, opipare excipiemur. erat.n. in primis menſæ Riarianæ, quæ longe omniũ ſemper lautiſſima fuit, familiaris. At Riarius, ut erat natura munificus, maximũ inquit hoc Triumuiralẽ caput maximo debetur Cardinali, ſtatimq; Federico Sanſeuerino proceritatis admirandæ Cardinali tranſmittitur. colligit extemplo togam Tamiſius, Riarium intẽpeſtiuæ munificentiæ incuſans, in mulamq; reſilit, & munus ad Sanſeuerinianam domum conſequitur. Idem pari liberalitate

facit Federicus, caputq; ipſum ſplendidis exornatũ uerbis aurataq; illatum patina Chiſio Publicano ditiſſimo deferri iubet, quod ei multo ære alieno grauibuſq; uſuris obſtrictus erat. Volitat tertia iam ſpe auidã fruſtratus gulam æſtuans Tamiſius, feſtinabunduſq; incaleſcente iam die in tranſtyberinos hortos quos ipſe Chiſius magnificẽtiſſimos extruebat, contendit. Ibiq; feſſus admodum & multo ſudore madidus quod grauis erat abdominis, quarto a fortuna decipitur, quippe qui Chiſium caput illud recentibus floribus redimitum adamato Scorto cui ab forma, eruditiſq; illecebris Imperiæ cognomen fuit, ut extemplo deferretur curantem reperit. Flectit itaq; indignabundus habenas retro, nec tamen ſubiratus gulæ, quæ herculeos labores attulerat & ad Imperiam iam multo ſole Sixtini Pontis ſemitam exurente adequitat. Ad extremum anhelantis gulæ ea uis atq; libido fuit, ut qui per totam urbem fuerat raptatus, idem & togatus & ſenex cum ſcorto admirante noui hominis aduentum, nullo pudore diſcubuerit, ſic ut mirari deſinamus Apitium, qui ut ait Athenæus, cum Linterni Aſtacos cancros piſcaretur, audiſſetq; longe maximos & nobiliſſimos in litore Aphrico reperiri, eo propere ſtimulãte gula, inſigni nauigio delatus eſt. Statimq; prius q̃ in terram deſcenderet, occurrentibus ibi piſcatoribus cum aſtacis, quod famæ expectationiq; minime reſpondiſſent, protinus conuerſis uelis, nec ſalutata quidem Aphrica, in Italiam ad grãdiores aſtacos ſit reuerſus. Cæterũ eadẽ prope Vmbrinæ ac Siluro carniũ cõditio. utræq; enim, ut diximus, nõ mediocre imbecillioribus ſtomachis negotiũ facere conſueuerunt.

THynni multitudine ſua omnibus litoribus ſunt noti, gregatim uagãtur, ob id in Euripis maxima eorum eſt captura. Irrumpunt Maio menſe in mare noſtrum ab Atlantico Oceano cogẽtibus Xyphiis, hoc eſt Spathis piſcibus, qui telo a roſtris prominente inſtructi eos toto mari perſequuntur. Simpliciſſimi ſunt Piſcium, propterea uel inanibus terriculamẽtis acti facile uadis atq; litoribus intruduntur. eo modo Gaditanus populus infinitam eorum multitudinem magno quæſtu, ſolenniq; ſpectaculo retibus extrahit. Saturantur inde captorum recentibus pulpis circunfuſæ gentes, reliqua illorum multitudo cetariis infertur, ſaliturq;. aſſeruati uero membratim cadis celebri mercimonio per omnem ferę Europam diffunduntur. uerum ſolo abdomine ualent, quæ pars a Romanis Tarentellũ dicitur, quod etiam Tarentino in ſinu, ubi opima piſcium omnium captura eſt, Thynni ſale aſſeruentur. reliquæ corporis partes, ut pote quæ pingui ſucco admodum careãt, in ignobilis populi uſum ueniunt, quæ Melandrya a Plinio nuncupantur. Primus ab ipſo ſtatim ouo Thynnorum fœtus Cordylla dicitur, qui mox in Limarias euadit, ex Limariis autem adoleſcentibus Pelamides fiunt, ſic a luto dictæ, quas nunc etiam Palamias uocamus. quum uero Pelamides pedalem exceſſere magnitudinem, in Thynnos abeunt. Porro ex Thynnis (ut Athenæo placet authoritate Soſtrati) quum in ſummũ excreuerint, Orcyni infeſti cæteris piſcibus efficiũtur. Adeo enim Thynni augentur, ut Plinii teſtimonio caudæ eorum latitudinis duorum cubitorum reperiãtur, qui poſtea quindecim talentis pependerint. Sed huic opinioni aduerſari

uidetur Ariſtoteles, quum aſſeueret Thynnos biennio uitã finire, idq; eſſe compertum uerifimili admodum ratione, quoniam certo anno cũ piſcatoribus Limariæ defeciſſent, Thynni etiam ſequenti anno defecerunt, ueluti omnibus ferme captis Limariis nullæ reliquæ ſuperfuerint, quæ in Thynnos adoleſcere potuerint, ita ut credã Thynnos biennii ætate excedentes aliis nominibus appellari, ut Orcynus & Pompilus nauigiorum comes, quem de genere Thynnorum eſſe Plinius arbitratur. Circa ortum caniculæ Oeſtrum patiuntur, parua animante ſub pinnis aculeum infigente, quo dolore incitati nauigia plerũq; tranſuolant. Idem accidit Xyphiis, quos modo nominaui. Capiunt ii circa Zephyrium quod extremum eſt Italiæ promõtorium, Spartiuentum a nautis hodie nuncupatum. Retulit Ioannes Marius Cataneus Nouarienſis multarũ literarum notitia inſignis, qui Locrenſi in litore Xyphiorum piſcationi interfuit, eos tanta eſſe ingenii docilitate, ut Græcanicũ ſermonem, quo ille magnæ Græciæ tractus utitur, ab Italico diſtinguere uideantur, idque admirandis argumentis deprehendi, quum Græcas uoces minime reformident, ad Italicarum uero ſonũ repẽte diffugiant, quod cõplures Brutii teſtati ſunt. Ii in Oceano Indico, in tantam augentur magnitudinem, ut ualidiſſimis roſtris Luſitanarũ nauium latera ad ſeſquipalmũ aliquando perforarint. Xyphii bonitate & pretio Siluris ferme ſunt æquales, uerum hæc litora raro adeunt, ueluti qui perpetuis maris æſtibus ut in freto accidit Siculo, gaudere uideantur. propterea Xyphii forma, ut in aliis fiet piſcibus, pictura nõ exprimetur, quod eum uidere hactenus mihi non

contigerit. Sed Thynni pariter ac Xiphii, quum Oeſtrũ patiuntur, ueluti noxii damnantur menſis. Cæterum Thynni eximie pingueſcunt, adeo ut porci iure ipſo nuncupentur, cum etiã, ut Polybius tradit, in profundis litoribus, uti Porci ſolent, glandibus ueſcantur. Thynni recẽti pulpa iuxta uentrem, ipſoq; pingui ſumine, ſicuti palato grati, ita ſtomachis languidioribus, quibus nauſeam pariũt, ualde inimici. circa uero dorſum & caudam contraria ratione, quemadmodum ab nimia ariditate parum delectant, ita ſuperfluo nudati humore minus officiunt. Falconius Etruſcus plebeius ganeo, ſed eruditioris gulæ, quum in Hiſpania cetariis præeſſet, nouum ac ſapidiſſimum obſonii genus e Thynnorum uentre commentus eſt, circunciſo abdomine umbilicos enucleando, & ſale, acetoq; & feniculo incluſos cadulis cõdiendo, ita ut mox id cibarii genus pleriq; appeterẽt, ac propter iucunditatem mirarentur, quem modo ut inutilem ex officinis euerrere cõſueuiſſent. Sed in uniuerſum ſaliti Thynni, ſicuti uim alleuandi intermortui guſtus mirificam habent, ita multa bile aggenerata, ſanguinem incendere, iecinoraq; adurere cõſueuerũt. Recentes pulpæ rectiſſime coquuntur in uino corſicano & oleo, pipere etiam cũ cepis minutatim cæſis ſuperaddito, quod genus cõdimenti Azeminum ligures uocant. Pelamides autem multum nutriunt & urinam cient, ſed tarde concoquuntur authore Athenæo, qui tamen eas ſalitas ſtomachis conferre teſtatur. At Thynnorum iecinoribus mira proprietas ineſſe traditur ad prohibendã puerorum lanuginem, improbo quidem Mangonum inuẽto, qui quum mares caſtrare, dirum atq; crudele nimis duce-

rent,ipſa tamen uirilitatis initia retardare,ueluti propoſita pleniore libidine contendebant.

De Lechia Caput. VII.

EST & alius Generoſus piſcis magnitudine atq; colore medius inter Thynnum & Vmbram,quem Romani pariter & Ligures Lechiam appellāt. Eam aliqui Centrinam antiquitus fuiſſe arbitrātur,quoniam pugnaciſſima ſit & atris ſolidioribuſq; aculeis,quāquā nō omnino longis circa dorſum armata, ut Oppianus de Centrina expreſſerit. At Lechia corio integitur minime ſquameo, ſicuti in Thynnis uidemus,ſed leui & ſplendido, quod argēteū eſt, & cœruleo colore perfuſum, caudæ uero pinna creſcentis lunæ figuram efficit,concaua illa rotunditate ad circini ductum effigiata. Eius etiam generis,quæ latiorem habet uentrem,uulgo piſcatores Lopidam & alium Lopida aliquāto minorem Stellam appellant. Ego Lechiam antiquitus fuiſſe Amiam putauerim, quā Plinius cum Thynnis exire Pōtum aſſerit. nam tota ſpecie maxime Thynnis cognata eſſe uidetur, & Oppianus audaces Amias appellat, quas comparat Thynnis & inire prælia cū Delphinis dicit. Ariſtoteles quoq; Amias carniuoras eſſe, & ſerratos habere dentes, branchiaſq; contectas teſtatur. quæ branchiæ adeo patulæ mihi minime uidētur in Lechia uti in aliis,ueluti Vmbris & lupis & Coracinis conſpicimus. Sed ut de hoc nihil certi proferā, uerba Oppiani me mouent,qui dicit Amias hirudinū more Delphinorum exſugere ſanguinem,quod Lechiis attribui

iure nõ poteſt, quum & in tripedalem creſcant magnitudinem, & peracutis dentibus, ſolidiſq; aculeis ſint inſtructæ, quibus armis non ſugendo, ſed pugnando per uulnera & cædem de Delphino uictoriam conſequantur. Verum hoc de minoribus fortaſſe Amiis dixiſſe Oppianum aliquis exiſtimabit. Illud quoque Ariſtotelis de Amiis parum Lechiis cõuenire uidetur, ait enim propterea Amias ſic dictas, quod gregatim uagentur, Lechias autem ſolitarias ſæpius capi manifeſtũ eſt, quod raro accideret, ſi turmatim uti Thynni, & plerique alii piſces per altum & litora deferrentur. Cæterum ut Amiam hodie Lechiam eſſe credamus, etiã id argumento eſſe poteſt, quod Amiæ & prætenera & guſtui ſuauiſſima carne a Græcis authoribus eſſe traduntur. Nam uti citat Athenæus, & Epicharmi, qui de Sirenibus ſcripſit, & Archippi antiquiſſimi Poetæ carmina extãt, quibus Amiæ ab ipſa gratiore pinguedine magnopere cõmendãtur, ipſe quoq; Archeſtratus, qui uniuerſam terram, cunctaq; maria peragraſſe uiſus eſt, ut gulæ delitias, ſingula ubiq; edulia explorando, guſtandoq; diligenter exquireret, Amiam ueluti nobiliſſimũ piſcẽ in nuptiis Hebes celebrauit, docuitq; ſolẽni præcepto eã feliciſſime coqui, ſi cõſperſa origano, & inuoluta iunco, cucurbitæq; foliis ad prohibẽdũ ſucci delicatioris effluuium mitioribus flammis torreretur. Modo autẽ conſtat Lechiam laudatiſſimo ſumine & ſapore præpinguum pulparum eſſe pretioſam, cuius capita Sturionum, Vmbrinarumq; capitibus Romæ omnium iudicio præferuntur. Probatiſſima autẽ i Liguſtinis litoribus capitur. Ottobonus Fliſcus genere ac hoſpitalitate illuſtris, quum Genuæ eſſem,

ſeſtiuo

feſtiuo matronarum conuiuio tricubitalem nobis appoſuit Lechiam, quæ non modo Romanorum, ſed & Pelagiorum piſcium omnium laudes magno interuallo ſuperauit, Ita ut aliqui ſubtilioris gulæ homines pulparum ſuauitate alle-cti ſemeſa ex Lechiis obſonia in cõtumeliã auiũ atq; quadru pedũ, in alteꝝ diem reponi ſibi plerũq; præcipiant. Quo fit ut Lechiam proculdubio fuiſſe Amiam fateamur, quũ nullum, qui inſigni ſapore p̃ſtet, piſcẽ ſine certo Latino nomine ſimus relicturi, & nullus ab ipſa Lechia piſcis hodie nobis occurrat, quẽ Amiæ nomine appellare audeamus. Neq; enĩ mihi perſuaderi poteſt, ut eã in illorũ ſentẽtiam, qui Lechiã eum eſſe piſcem credunt, quẽ pro Sturione Hyccam putauit Hermolaus, eo leui argumento, quod Hycca præpoſito arti-culo, ſicuti nunc Italiæ ueterem elocutionẽ amittentis mos eſt, in Lechiã abiiſſe uideať. Porro Iceſius in libro de materia Amias ab optimo ſucco, teneritudineq; cõmmẽdauit, aitq; nõ multa cũ difficultate in uẽtriculis ſecerni, ſed non multũ omnino p̃bere nutrimentum.

De Coruo. Caput VIII.

Coruum eundẽ eſſe & Coracinum Theodorus Gaza exiſtimare uidetur, ueluti a Coruo Coruulus, ſiue Coracinus deſcendat. cui Hermolaus & Volaterranus refragantur, quoniam authoritate Athenæi Coracinus a uerbo Græco quod genas, oculoſq; frequenter mouere ſignificat, non autem a Coruo, qui Græce ſit Corax, dictum exiſtimẽt. Ego autem ſecus ac Volaterranus putat, Coruum genere ipſo a Coracino minime differre arbitror, ea maxime ratiõe quod de Coruo nullã fere a probatis ſcriptoribus mentionẽ

fieri conſtet,authoritate uero omnium antiquorum Coracinus ſit & latus piſcis & ſubniger & ſquamoſus,quæ differentiæ ei,quem nos hodie Coruum appellamus,manifeſte conſentiunt.nam Coruus gibberoſus eſt & proportione cæterorum ſquamoſorum admodum latus uidetur,uti accidit Coracinis,quos Parmenio Rhodius,qui ſcripſit de re coquinaria,ut allegat Athenæus,Platiſtaticos a latitudine coporis appellauit.Nigricātes quoq; in Coruis pinnas conſpicimus, quas Ariſtophanes in libro de paluſtribus,Coracinis attribuit.Sūt enim pelagii & fluuiales Coracini.Verum hæc noſtra flumina nullos aut certe rariſſimos ferunt,in Nilo tamē Plinio Martialeq; authoribus,& ī amne Bethi ulterioris Hiſpaniæ reperiuntur,Gadibus uero & circa fretum Herculeū laudatiſſimi ſimul ac maximi,pares Niloticis capiūtur,quos Zeos,& item Fabros a colore atræ fuliginis appellabāt.Coracinus ex his eſt piſcibus,qui cōmode,atq; feliciter ſaliunť, ſicuti Galenus in libro de alimentis refert.eū ſalitū Eutidemus apud Athæneū,qui de ſalſamētis ſcripſit, Saperdā uocari affirmat. Ita ut Perſius idem ītellexiſſe uideať,cū dicit, Saperdamq; aduehe Ponto.

Nos uero cum æſtate frequentius,quā hyeme,ut Plinius etiā author eſt,eū capiamus,feruenti oleo ad mediam cocturam mergere,& extractū protinus ſale,acetoq; ī ſportulis myrti foliis certo ordine ſubſtratis reponere ſolemus,qua īduſtria aduerſus omnem caloris contumeliam per hebdomadas aſſeruatur . Coracinus & præſertim Niloticus prædulces habet carnes, quē uero proximis litoribus expiſcamur tripedalem ad ſummū nō excedit magnitudinē,ſed carne &

aridiuſcula,& ob id ab his qui gulæ delitioſius ſtudent, parum laudata. Athenæus elixo toſtum meliorem eſſe teſtatur, nos uero contraria conſuetudine quum recẽtes, & grandes nanciſcimur, æneis excoquimus cacabis ſimplici ĩ aqua, extractumq; uirentibus petroſelini foliis coronamus, ſicuti etiam fit in Vmbrinis, quas & ſapore & ſquamarum latitudine plurimum referunt. Neq; id inepta ratione, nã duriores eorum pulpæ omnem penitus ſaporis gratiam amitterent, niſi aliquo iuris lenocinio ab innata illa duricie mollirentur. Cæterum quãquã cõcoctu ſunt difficiles paralyticis tamen mire conferunt, ut author eſt ille Plinius qui de Medicina librum conſcripſit. In Coracini capite lapillus inuenitur quem Puerorũ collo pro amuletis ſuſpenſum regio morbo aduerſari, ignobiles quidam authores tradiderunt.

De Spigola ſiue Lupo. Caput. IX.

LVpum antiquitus fuiſſe, quem Romani Spigolam, Varollum Veneti, Etruſci Araneum, Hiſpani Lupũ, Ligures uero Lupaciũ appellant, in capite de Siluro diffuſe monſtrauimus. ſolertiſſimus piſcium habetur, & idẽ delicatiſſimus præſertim e Tyberi, & inter duos põtes, ꝙ aquæ ſubiecti fluminis ab multis cloacarũ effuſionibus pinguiorem eſcã ſubeũtibus ꝓbeãt. Lupus hamo captus uulnera cõtempto dolore fortiſſime laxat, & excuſſo hamo ꝓtinus refugit. incluſus uero retibus imis ĩ uadis ſulcũ crebro motu caudæ, reiectis harenis facit, atq; ita ſubterlabitur, ut Oppianus author eſt, & hodie piſcatores maioribus etiã miraculis additis,

uno cõſenſu fatent̃. Propterea ab ipſa uehemẽtia a Græcis Labrax appellatur. Parit bis in anno Lupus, ut Ariſtoteli placet. ſumma ineſt ſaporis gratia hyeme captis, & Ianuario præſertim menſe, tunc enim & teneritudine, uti diuus ait Ambroſius, & mollicie, cãdoreq; ut Plinius aſſeuerat, maxime commendantur. Luporum aliqui ſunt lanati uel lanei a candore, ut Plinio, Martialiq; uidetur, aliqui uarii, ut Columellæ placet, qui in piſcinis ait, includi poſſe Lupos ſine macula, quos ſecernit ab his qui Varii ſunt, ita ut proculdubio credam Varios maiores apud Ambroſiũ eſſe de genere Luporum, quos & Troctas appellat. Troctam enim eſſe Lupini generis apparet, ut aſpectu, mutuaq; naturæ collatione perſpicitur, ut latius in capite proprio de Trocta differemus. Cæterum Luporum carnes in ratione ualitudinis a Galeno mirifice laudantur, quod ſubtiliorem generent ſanguinem & perdicis carnibus æquiperentur. Athenæus autem Lupos ait boni eſſe ſucci, & non multi nutrimenti, quorum tamen ſuperfluitates non facile ſecernantur, ſed Cornelius Celſus Lupos ſicuti & Mulos leuioris eſſe alimenti teſtatus eſt.

De Cephalo. Caput. X.

MVgiles Græco nomine Cephalos Romani uocãt, qui in plura genera partiũtur. Aliqui enim a capitis amplitudine Capitones, aliqui a prominulis inferioribus labris Labeones, qui hæc cognomenta Romanis familiis indiderunt, alii item Ceſtres, alii Bacchi, alii demum Myxini & Chelones & Leuchiſti & Mucones appellãtur. Capitones

menſe Decembri graueſcere,ait Ariſtoteles, qui id genus piſciũ & in mari & in ſtagnis & in fluminibus gigni,ut uidemus,aſſeuerat.in uniuerſum Mugiles ſunt uelocitate admirabili,ut ſagittæ arcu emiſſæ,quum laſciuiunt,uel retia ſaltu tranſuolãt,eſſe uideantur,e mari aliquando amnes,& ex fluuiis ipſa maria ingrediũtur. animal eſt minime maleficum, ut pote quod alga tantũ ac herbis atq; his,quæ in profundo uado ac ripis ſunt, quiſquiliis nutriatur. propterea cæteri piſces,qui minime in alios graſſari ſolẽt,Mugilem,ut ſanctũ ac optimum in honore habent & uenerantur. Probat eos Galenus,qui marinis fluctibus exercẽtur,eos uero,qui in ſtagnis & fluminibus urbium ſordes & ſterquilinia alluentibus,maxime deteſtabiles aſſeuerat,quod ex eo alimento admodum feculento uitium contrahant. Dorionis quoq; authoritate marini fluuialibus præponunt,ſed ii præſertim ſunt peſſimi,qui ſua ſpõte in ſtagnis atq; paludibus ex limo naſci dicuntur,ut ſunt qui in Etruria ex Prillino lacu apud Orbatellum ad mediterranea deferũtur.ita ut & illos etiam uituperare liceat,quos Paduſæ atq; ipſi lutulenti Foſſæ Clodiæ canales,uiſcere prætenero Ferrariẽſibus & Venetis gratos copioſiſſime præbent. Iceſius Græcus author Athenæo perquam familiaris,idem & coquus & medicus Cephalos & guſtui gratos & laudabilis ſucci eſſe aſſerit. Galenus uero eos tardiſſime & multo quidẽ uentriculi cũ labore digeri atq; ſecerni prædicat,præcipitq; in eorum cõditura debere addi herbã Origanũ,cuius uirtute facilior excurſus ad uentrem inferiorem fieri uideat,eos tamẽ ſalitos minus noxios eſſe teſtatus eſt. Nos uero Cephalos omnes plenius eos in cœna

comedentibus dolorē capitis,quem morbū medici recentiores Cephaleam dicunt,poſt paucas horas inducere ſæpe deprehendimus,maxime ſi ad lautiores cœnas ſtomachi tenuiores acceſſerint.

De Aurata. Caput.XI.

VEteres non modo Auratam piſcem in honore habuerunt, ſed & Sergii Romani Patritii luxurioſa eius Piſcis æſtimatione perpetuum familiæ cognomentum fecere. ſiquidē a mari,Aurataꝝ,aliorūq; pelagioꝝ piſcium ſemina atq; uiuaria in mediterraneos lacus deferebant,ut in obſequium popinarum tralata maria uiderentur,quæ pretioſa edulia dulcioribus denegata undis improbo opulentiorum ſtudio,cotidianis cœnis copioſe ſuggererent.ſic Auratas,Lupos & Murenas ſuburbani Lacus,Sabatinus & Ciminus,& multo remotiores Vulſinēſis & Velinus aliquādo procrearunt,quæ ſeminaria degenerāte ſobole,quū externi piſces parum feliciter alienis in ſedibus prouenirent,paulatim interiere.Ex Auratis quæ toto paſſim mari, mira fœcunditate progignuntur,Tarentinam antiquiores prætulerunt,ſed eam maxime quæ illata Lucrinis ſtagnis Conchaꝝ eſu pingueſceret,ut ait Martialis illo in carmine.

Non omnis laudem,pretiumq; Aurata meretur,
Sed cui ſolus erit Concha lucrina cibus.

Nonnulli optimorum ſtudiorum laude inſignes exiſtimant inter Auratas Scarum illum antiquis pretioſiſſimum piſcē a piſcatoribus uendi,qui dentes humanis ſimiles & ad rumi-

nandas maris herbas plurimum idoneos habeat, maximeq́ʒ ſquamarum ſpecie Auratis aſſimiletur. cæterum ego crediderim eum non facile a nobis deprehendi, errore uendentium, qui ſimilitudine decepti, neq́ʒ animaduerſa ſaporis nobilitate in foro piſcario eum Auratis & Sargis cõmiſcere conſueuerint. conſenſu tamen piſcatorum Zaphirus piſcis, ſic a cyaneo eius gemmæ colore dictus, inter Auratas longe ſapidiſſimus exiſtimatur, qui fortaſſe Scarus antiquis fuerit. Porro Auratæ æſtate raro, hyeme autem frequentiſſime capiuntur, quæ tum laudatiores exiſtunt. ipſæ inter cæteros piſces peculiari quadam dote, ſingularem & ſaporis ſimul & ſalubritatis gratiam obtinẽt, authore Cornelio Celſo, qui eas in ratione ægrorum alendorum leuioris nutrimenti exiſtimauit. Recte coquẽt̃ ſi ex præcepto Galeni, eas ĩ craticula ſubditis mitioribus prunis, oleo & ſale, acetoq́ʒ conſpſeris.

De Dentice. Caput. XII.

SInodontes piſces, Latini Dentices uocant proximos Auratis & Pagris. habent enim prominulos dentes & ſunt lati, ſubrubraq́ʒ uarietate conſpicui. appellatur & hic Sinodus a Græcis alio nomine Charax ideſt uallatus, uti eſt perpetua extantium dentium ſerie ſæptus. Athenæus eum in fretis longe optimum eſſe ait, qui & ſalubrior eſt Galeno authore, quum in uniuerſum meliores euadant, quos plurima iactatiõe inquieta, æſtuoſaq́ʒ maria fatigarint. eũ Actius Syncerus Neapolitanus huius ætatis Poeta nobiliſſimus in luſibus piſcatoriis celebrauit quum dicit,

Dat Rhombos Sinueſſa, Dicarchi litora Pagros,
Herculeæ Mulum rupes, Sinodontas Amalphis.

Sinodum Latini ueteres pariter ac neoterici uulgo Denticem appellant, probātq; eum ex Illyrico. Dalmatiæq; litoribus & præſertim ex Salona atq; Tragurio, quæ gentes cōciſum in fruſtra & ſemicoctum multo croceo & perſpicuo gelu condiunt, cadiſq; includunt, ita ut toto ferme anno per omnem Italiam & Romæ idem aduectitius & recētiſſimus habeatur. Id genus autem obſonii Medici magnopere deteſtantur, & ante alios Petrus Aponenſis, qui rudi illa tempeſtate diuini conciliatoris cognomentum in ea optimarum literarū ſtrage promeruit. Is enim piſces ſemel coctos, aſſeruatoſq; & præſertim uaſorum concluſos operculis mortiferam qualitatem adquirere, mandenteſq; certo plerūq; ueneno inficere, ratione, atq; experimēto deprehendiſſe affirmauit.

De Fragolino. Caput. XIII.

AVratas ſequunt̃ Pagri, ſiue Phagri, Fragolini uulgo dicti, ex his qui aſſantur piſcibus longe ꝓbatiſſimi. ſunt enim & guſtui gratiores, & ſtomacho nequaq̄ moleſti, utpote qui rationabiliter febricitantibus ipſis conceduntur, nam præter id quod de omnibus ſaxatilibus Auicena intellexit, Pagri nullam uiſcoſi, lentiq; humoris exuberantiam habent, qui etiā ipſo iure concedūtur, quoniam quum uniuerſum piſcium genus frigidæ atq; humidæ ſit naturæ, humida frigidaq; cibaria febricitantibus Hippocratis authoritate debentur, ut aliquando mirer quoſdam ſcrupuloſiores

medicos

medicos,quũ febris adſit,totum prope piſcium genus præ-damnare. Phagros Romani & magna pars Tyrrheni litoris accolarũ Fragolinos, Veneti Albores, ipſi uero Ligures antiquo ſeruato nomine Pagros appellant, quos, quum ſeſquipalmi magnitudinem exceſſerint, in Dentices ſiue Sinodontas euadere cõmunis piſcatorum conſenſus exiſtimauit. Ii piſces a colore ipſo (apparent enim rubro uino madefacti) Erythrinis & Iecinoribus piſcibus aſſimilantur authore Speuſippo, ut ait Athenæus. cuius teſtimonio manifeſte reprehendũtur, qui Fragolinos Oppiano, atq; Ariſtoteli Erythrinos eſſe putant, quos Theodorus Gaza latine Rubeculas interpretatus eſt, quum ibi Athenæus Phagros Erythrinis comparet, qui ſint genere diuerſi, ſed in ipſo colore conueniãt. Verũ id me plurimum mouet, ut ab illorum opinione recedam, quod Ariſtoteles & Plinius Erytrhinos, uel Rubeculas grauidas & plenas ouis, toto anni tẽpore capi aſſerant, quũ in eo genere mares non ſint. quod Fragolinis minime accidit, qui paſſim pluribus anni mẽſibus, ſine ullo ouorum ueſtigio comedũtur. Illud quoq; acceſſerit ad confirmandã opinionẽ, nam dum grata palato Fragolinorũ capita exugimus, plerũq; tenuior lapillus dentibus importunus occurrit, ſicuti Ariſtoteles & Plinius eorũ capitibus ineſſe teſtãtur. Videmus etiam eorum corda triquetræ figuræ ſimilia, ut antiqui prodidere. Pagri ex ſententia Iceſii uere ipſo, Archeſtrati autem exortu Caniculæ ſunt præſtãtiores, nos autem hyeme eos longe ſapidiſſimos experimur, ſed ad ſummam ſaporis gratiam accerſendam, ganeonum iudicio tres omnino conditiones requirere dicuntur, ſcilicet ut ſint &

recentes,& frixi & frigidi,ita tamen ut Arancii mali ſucco ac modico pipere torpeſcentes eorum pulpæ aliqua ex parte molliantur,& excitentur.

De Salpa. Caput.XIIII.

SAlpa piſcium pulcherrimus nomē retinet,atq; omnibus notus eſt,ſiquidem eum a ceruice in caudam per argentea latera,aureæ,rubenteſq; lineæ certis diſtinctæ interuallis decentiſſime depingunt. unde Græci antiquiores Mnaſeæ Colophonio,quod poema uariū ædidiſſet,Salpæ cognomentum indiderint. frequēs eſt & procerus in Baleario mari & præſertim ad Ebuſſum inſulam a copioſiſſimis ſalinis celebratā. appellatur ab aliquibus,ut Plinius author eſt,obſcœnus piſcis,quod percoqui nō poſſit,niſi ferula uerberetur. Solitarius eſt,paritq; bis in anno Luporum more, Natura aſtutus eſſe perhibetur,& longe omnium liquidiſſime audit,æſtate melior eſt,& e toto mari circa Mitylenem probatiſſimus. Cæterū ille Archeſtratus,qui in coquinaria a Græcis alter Theognis uel Heſiodus exiſtimatus eſt,Salpā ſemper malum nobili carmine pronuntiauit,ita ut mirum minime uideatur,ſi hodie quoq; is piſcis, qui tam operoſe atq; eleganter a natura depingitur,ab optimatium menſis, ut inſulſus,& mendax ſit repudiatus.

IN hæc maria Sargus non ſemper(quãquã ſit notus) enauigat,qui Brũduſii Ennii Poetæ teſtimonio,longe optimus habet,præſertim ſi p̄grandis fuerit,ii nãq; quos Romæ habemus,Auratã magnitudine uix excedũt,quã etiã latitudine atq; argẽteis ſquamis referũt.Sargus autumno & uere parit,ut ait Ariſtoteles,is alios minime comitatur ueluti ſuperbus.nullã ineſſe gratiã litoralibus,ait Plinius,quod mirũ uidetur,quum is maxime circa litora capiatur,ut in libro de hiſtoriis animalium Aelianus latiſſime diſſeruit.ubi Sargos ait caprarũ eſſe amatores,eoſq; propterea facile capi ad earũ umbram,quam in extremis litorum marginibus,& ſcopulis collocatæ aduerſus ſolares radios in æquora proiiciãt,& extendant,atq; ea ſpecie,amore præferuidi facile alliciantur. Optimus eſt Sargus occidẽte Orionis ſydere,tum enim uites foliorum honore ſpoliantur. Archeſtratus in popinalibus deliciis mihi ſæpius allegãdus,Sargum ſiccæ carnis eſſe; ac ob id aſſatum eum & calidum,caſeo,acetoq; conditum probat,ſicuti uno edicto omnes ſiccioris pulpæ piſces condiendos præcipit,ſecus ac in præpinguibus & teneris ſit neceſſe,qui ſolo ſale atq; oleo inditis,in craticula ſapidiſſime percoquuntur.

De Capone. Caput.XVI.

CApo litoribus noſtris familiaris,Venetis autẽ ignotus,caput habet ualde magnum,& illud quidem enorme,quadratum & nullis ueſtitum pulpis. Oculi in eo ſunt admodum rigentes,extenta ſupercilia,os languidum; minuti dentes,ſub mento autẽ oblongæ ac rubentes pinnæ

ad impexæ barbæ ſimilitudinem.cætero autem corporis trunco rotundus eſt & teres,decreſcitq; in caudam æqualiter extenuatus quouſq; in poſtremam deſinat caudæ pinnam.Porro uentrem habet ualde candidum, ſed puniceo colore Mulorum ſimilitudine uariegatum,dorſum autem flaueſcere potius q̃ rubeſcere uidetur,Solidis quoq; & albicantibus conſtat pulpis, ſed qui tamen aliquanto ſalubrior ſit q̃ ſapidior eruditioribus præſertim gnatonibus,qui illũ ueluti aridiuſculum aſpernantur.Reperiuntur & alii Capones qui bifurcata habent roſtra,& dorſum oſſeis ſquamis armatum,quos in genere Caponũ piſcatores ipſi mares eſſe teſtãtur.Ego autem aliud genus eſſe crediderim.Cæterum hæc eſt uera & expreſſa Caponis effigies,quæ dum piſcium antiquiora uocabula quæritarẽ,mihi haud temere de ſingulis dubitãti,non mediocre negotium fecit,quum modo illũ a magnitudine capitis de genere Capitonũ alludente recẽti nomine,eſſe putarem,modo Orphum ab oculorum aſpectu & rubro colore,arbitrarer, modo Erythrinus,ſiue Rubecula ob eundem puniceum colorem eſſe uideretur. Nulla enim ex recẽti gentium appellatione antiqui nominis coniectura adferebatur,ut pro certo poſſem aliquid eruditorũ auribus dignum affirmare,quum Romani eum Caponem, Organum ligures,Galli uero Roſcettum,quod eorum lingua rubetum ſonat,appellent.Sed Capitones de genere Mugilum,uanamq; ſubinde eius nominis coniecturam eſſe deprehendimus, ſicuti exiſtimare uidetur Volaterranus, qui imprudenter Caponem putauit eſſe Labeonem. Orphum uero maiorem eſſe piſcem,& unica etiam traiectum ſpina,

quod in cæteris rariſſime accidit,& deniq; tardiſſime eum mori,ſi etiam cultro medius diuidatur,authoritate Aeliani, Athenæi,& Oppiani clare conſtat. Erythrinum quoq; eſſe non poſſe eadem ratione apparet,qua opinionẽ de Pagro refellimus,quoniam is toto anno grauidus,ouiſque pleniſſimus capiatur,Capones autem magna ex parte uentre uacuo reperiantur. Sed nos eũ proculdubio de Muloꝝ genere eſſe putamus,parati mutare ſententiam,ſi acutiores meliorem attulerint. Siquidem Mulum expreſſiſſime refert & capitis effigie & ipſo colore puniceo,qui nullis aliis in piſcibus excepto Capone,& Mulo,ea claritate cõſpicitur. Aliqui enĩ barbam habent,qui barbati & barbatuli a multis & p̄ſertim a Cicerone dicuntur. Quod autem duo ſint Mulorũ genera apud Athenæum plane perſpicitur. anteponit enim barbatum Mulum imberbi Mulo; ſicuti Sophron poeta iudicabat. Plinius quoq; id Muli genus,quod eſt diuerſum ab his qui gemina barba capillari inſigniuntur,Alutarium appellauit,quod barbatorum comparatione uiliſſimũ erat. Volaterranus in hoc decipi uiſus eſt,quoniam Mulos barbatos eos eſſe quos uulgus Barbos uocat,arbitrat̃,Barbos ſcilicet uiuaces illos & ab ouorum malicia ualde noxios,quum Barbatus ſit marinus; hic uero Barbus ſit fluuialis. ab Auſonio enim Barbus uiuax celebratur,qui etiã eo argumento quod tarde moriatur,de genere Mulorum barbatorum eſſe non poteſt,quoniam Muli teſte Plinio,ſicuti & nos ſæpius uidimus,cum primum extracti retibus fuerint,protinus expirẽt, contra uero Barbi uenales in lacubus ligneis,ut in Ticinẽſi foro uidere eſt,diutiſſime uiuant. An autem Alutarius is ſit

qui Capo nūcupatur, in medio relinquemus. Nec etiā abſurdum foret, ſi pro Capone Cytharus acciperetur. Natura enim qualitateq; pulparum, ut Galenus innuit, Cytharum a Capone non multum differre deprehendimus.

De Laccia. Caput. XVII.

LAccia Piſcis Romanæ Academiæ doctiſſimos quoſq; diu torſit, quū in urbe longe ſapidiſſimus haberetur, nec facile reperirent quo nam latino uocabulo foret appellandus, adeo ut ipſe Pomponius Lætus grammaticorum eius ætatis princeps & Platina idem ab ingenii monumētis & diligēs hiſtoricus & cocus induſtrius, temere Lupum eſſe crediderint, duplici quidem errore, quando & quid Laccia antiquitus fuerit, & qui ſit hodie Lupus Tyberinus, penitus ignoraſſe uideātur. Is piſcis ſubtiliſſimis contectus eſt ſquamis & argenteo fulgore conſpicuus, pulparum uero mollicie, ſaporeq; admodum delicatus, uerum adeo frequentibus ac moleſtis ſpinulis prætereneræ eius carnes impediunt, ut in conuiuiis illarū tædio atq; periculo ſummæ ſuauitatis gratiam amittāt. Subeunt Lacciæ Tyberim amnem ad prima ueris ſigna, ſed tum ſtrigoſæ & ab quadam marinæ ſalſuginis ariditate parum amabiles, quæ mox paucorum dierum mora Tyberinis in undis mirifice pingueſcunt. raro cubitalem ſuperant magnitudinem, & incipiente ſtatim æſtate in maria reuertuntur, ſic ut reliquo tempore rariſſime appareant. Præter ipſum Tyberim, Arnus, & Vmbro in Etruria; in Campania uero Lyris & Vulturnus laudatiſſimas præbēt.

in Pado quoq; reperiuntur haud ignobiles,in Galliæ uero, Hiſpaniæq; amnibus longæ maximæ,ſed quas ſapientiores paraſiti Tyberinis minime eſſe comparandas exiſtiment. Hiſpani Saualos,Aloſas Galli & Campani, Etruſci autem & Veneti uetere ſeruato nomine Clupeas appellant.apud Ariſtotelem uero, Strabonē, Aelianum,Oppianū,& Athenæum Thriſſas legere eſt, quam uocem Aloſam interpretantur Theodorus Gaza & Gregorius Tiphernas,ita ut idē eſſe & Thriſſam & Aloſam,& Clupeā,quā modo Romani Lacciam appellent, manifeſte appareat, quoniam Auſonii Poetæ Aloſa,quum dicit,

Stridenteſq; focis obſonia plebis Aloſas,

Romanæ Lacciæ,uti Galli referūt,omnino ſimillima ſit,& Clupeæ Venetæ atq; Etruſcæ, idem eſſe cū Lacciis cēſeantur. Verbanus Lacus,qui hodie maior cognomine nuncupatur,item & ipſe Larius Acones piſces ferunt,effigie ac ſapore Lacciis perſimiles,ue℞ magnitudine inferiores,utpote qui ad ſummum,pedalem menſuram non excedant.uere quoq; ſunt graciles natura a Lacciis plurimum diuerſa,autumno autē q; optimi,neq; illud obſtiterit quod a pleriſq; dicitur,Clupeam eandem & Lacciam eſſe non poſſe,quādo Clupea tantæ(ut uidemus ſi Laccia ſit) nobilitatis piſcis,ab antiquis authoribus latinis parum celebratus eſſe uideatur. Nam unus mihi pro omnibus Ennius Poeta ampliſſime ſatiſſacit quum dicit,

Omnibus ut Clupea præſtat,Muſtela marina,
Mures ſunt Aeni,aſpera oſtrea plurima Abydi,
Mus Mitylenæ eſt. Celebrat etiam alios piſces, ſicuti

uidere eſt in his carminibus quos Apuleius in Apologetico citauit. Id uero accidiſſe crediderim, quoniam Clupeæ toto ferme anno deliteſcāt, tantumq; perānguſto illo adoleſcē-tis ueris tempore, quo ſolùm inſigni ſapore præſtent, ueluti in oſtentationem ſui, amnes ſubeundo capiātur, ita, ut acute & perurbane dixerit Hieronymus Vida idem ſummus & religioſiſſimus Poeta, quū in cōuiuio de Polyporum, Luporumq; prudentia diſſereretur, neminem Clupea piſce prudentiorem ſibi uideri, quoniam non alias, niſi quum obeſus eſſet, appareret, & quidē opportuniſſimo tempore, quando uere ipſo, per ſacras leges ſublatis carniū obſoniis, ipſi piſces in ſummo honore a Chriſtianis habeātur. Cæterum Lacciæ uberrime nutriunt, ſed glutinoſioris alimenti excrementa in ſtomachis non facile atteruntur. propterea ab ipſis exhalationibus intempeſtiuam ſomnolentiam inducere, & ſitim augere exiſtimantur, præſertim ſi appetentibus ad explēda uel mediocris etiā gulæ deſideria minime defuerint. quod paucis, uel certe ipſis tantum e ſummo ordine nobilibus, ob eius piſcis graue pretium, raritatemq; contingit.

De Trigla. Caput. XVIII.

Latini ueteres Triglam a Græcis appellatam, Mulum uocauere, a colore Muleorū calciamentoꝝ, quæ languidū ruborē illū, uti in Perſici & Ciclaminis herbæ inuerſis foliis conſpicimus, repræſentat, ut referente Plinio, Feneſtella exiſtimauit. Triglæ uero nomen ob id a Græcis fuiſſe inditū, quod Dianæ Hecati dicaret, quæ ſit triformis, unde

Virgilius

Virgilius dixerit,tria uirginis ora Dianæ. Ea uero de cauſa Dianæ ſacrificari teſtat᷑ Athenæus,quoniam Triglæ Lepores marinos hominibus mortiferos,uti uenatici canes uenatricis deæ auſpiciis perſequantur. Eam Romani hodie,quũ iam uetus Latinũ Muli nomen exoleuerit,Græco uocabulo Triglam appellãt.fuit is antiquorũ prodigo luxu adeo inſignis & pretioſus,ut ſæpius argenti puri pondere a priuatis etiam Quiritibus emeretur,quum pedis longitudinem ſuperaret.Galenus ut erat acerrimus Romanæ luxuriæ caſtigator,unius eius piſcis æſtimatione plerũq; miratus eſt eorũ gulam,qui tantulum piſcem tanti emerent,cui eruditi ganeones ſubtiliſſime reſpondebant, proceriores propterea quæri,quod in maioribus & maiora capita & ampliora iecinora, ad condẽda uaria pulmenta inuenirentur,ut ex Oratiano carmine,quũ dicit, Mulũ in ſingula quẽ minuas pulmẽta neceſſe eſt. Et ex Plinii uerbis,qui alecẽ ex iecinoribus Mulorum confici affirmat,manifeſte deprehenditur. Trigla ter in anno parit,nec amplius, quoniã ter fœtis uermiculus innaſcat᷑,qui genitalia ſemina ꝓtinus abrodat.Triglæ admodũ ſunt uoraces,ita ut humanis etiã cadaueribus ueſcant᷑,ſicuti ĩ hãc ſententiã expreſſit Oppianus,quũ dicit;

Trigla uorat fœdas ſordes,& mergit in aluum
Omnes illuuies ponti.

probantur Muli qui barbati ſunt duplici crine a mentõ defluẽte.altera ſpecies ignobilis,Alutarium uocatur.in Thaſi inſulæ litoribus optimi & maximi euadũt,apud nos hyeme & ſuburbano ĩ mari capti maxime laudant᷑.Liguſticis enĩ & Venetis,itẽq; Neapolitanis nõ ea ſaporis gratia,quãq; ſæpe

multo grandiores in conuiuia ueniant. Galenus ait Triglæ carnem neq; pinguem, neq; lentam, aut uiſcoſam eſſe, ſed duram atq; friabilem, propterea gratam guſtui, & digeſtione facilem, & in genere alimēti naturæ hominum congruentem & maxime accōmodatā. ſed eam Plinius neruis inutilem exiſtimauit. recte atque ſalubriter in craticula coquitur, quæ longe ſapidior erit, ſi petroſelini ſubfrixa folia atq; inſtillatus cum oleo Arancinus ſuccus acceſſerint. Apitius nepotum ille maximus gurges in Garo, quod ex ſalitorum Scombrorum muria liquamen erat, uiuos Mulos, ut ſapidiores euaderent, enecauit. Triglam ſi in uino ſuffocetur, idq; a uiro protinus ebibatur, impediendæ ueneris poteſtatem habere Athenæus, authoritate Therpſiclis affirmauit, qui & mulieres quoq; ſi illud itidem potauerint, minime poſſe concipere teſtatus eſt.

De Sauro, Trachuro, & Scombro.

Caput. XVIIII.

SAurus antiquum nomen adhuc retinet, nec pedis magnitudinem excedit, minores fricturæ nomine ueniūt. Sunt enim multa piſcium genera, quæ ob paruitatē in ſartagine frixoria feruenti oleo coquūtur, ſicut Triglæ, Bocæ, Scombri, Trachuri, Pagri, & Auratæ, & propterea uno nomine frictura uulgariter appellanť. Sauros Galenus a carnium mediocritate laudauit, quod mediæ ſint inter duras & molliores. Athenæus quoq; eos ſapidiſſimos eſſe ait, ſi exēptis branchiis, caſeo, ſale, atq; origano cōdianť. Trachina & ipſa etiā in fricturæ numeꝝ referť, quā Trachurū, ut Oppiano uideť, eſſe putamus, uel ut Athenæo placet, Trachidam

eo argumento,quod infeſtam,& prope lætalem ſpinam in ceruicibus habeat,& binas item alias& quidem acutiſſimas ab auribus prominentes.Hic piſcis oblongus eſt ac tenuis& falcatus in uentrem,cuius latera lineæ frequẽtes & obliquæ uergentes ad cæruleum colorem pulcherrime deſcribunt. Scombrum uero noſtri Lacertum appellãt,qui a Venetis antiquo nomine nũcupatur,Cornelius quoq; Celſus eum pro Lacerto accipere uidetur,ex quo Salſamentũ fieri ait,interpres etiã Galeni antiquior & ineptior Saurum,Lacertũ perperam appellauit. Scombri & oblongi & exiles ſunt,& ſulphureo colore conſpicui,p̃ſertim quum in aquis uagantur, uere pingueſcunt, quo tempore Venetiis inter delicatiora obſonia reputantur.Romæ autẽ ab innata quadã ſiccitate ſunt ignobiles, Iceſius minores Scombros maioribus anteponit,quos bono ſucco nutrire uentres autumat,ſed qui tamen difficilis ſecretionis habeantur.

De Aſello & Merula. Caput.XX.

ASellum proprio nomine Ligures,Romani uero Scarmum & Merluzũ appellant,capite eſt admodũ lato, preſſoq;,ut in Gobiis uidemus,ore autem maxime denticulato ac patulo.cætero corpore eſt oblongior,ſquamæ ſunt admodum minutæ & uergẽtes ad cinereum colorem,ſicuti in aſellis quadrupedibus conſpicimus. M. enim Varro Merulam, Turdum, Vmbramque, & Aſellum a colore quem referant,ait appellari. Aſelli dum æſtiui ſoles ferueſcunt, ardoris impatientia latitant, ſicuti Glaucus & Aurata,nec quoties pariant,inueniri potuit,ut ait Ariſtoteles. Eorum genera ſunt duo,maiores Banchi,qui in bipedalem

magnitudinem augentur,& minores quos Callarias uocāt, Plinius eos in capite lapillum gerere & delicatos eſſe commemorat, Galenus uero illos cum ſaxatilibus æqualem habere carnem atteſtatur. ſunt & Turdi ſubuiridi colore & frequentibus guttis,ut in uolucribus uidemus,uariegati atq; inſignes,itemq; Merulæ,Coccyges a Græcis appellatæ,quæ ab medio quodam colore inter atrũ atq; ſubfuluum Merulis auibus aſſimilantur,ſed in Aquatilium genere,non eam habent ſaporis nobilitatem,quã Turdis ac Merulis auibus ueteres attribuere. Siquidem & Turdi admodũ inſulſi ſunt, & Merulæ ut Athenæus ait,difficillime concocunt, in quarum conditura Archeſtratus ille poeta paraſitus cum caſeo, maloq; granato & ſale atq; oleo,Silphium admiſcuit, quod ut Hermolao placet Laſerpitii genus eſt, ſed quomodo is ſuccus concretus & odoratus in conditura piſcium conuenire poſſit,alii uiderint. Sunt & Phycides Tincarum uiridiũ colorem atq; effigiem referentes (Fici uulgo nuncupantur) qui procerum patinas raro implent,quũ inſipidiſſimi ſint.

De Boca. Caput. XXI.

DOrſum picturatum habet Boca,piſcis notus omnibus ferme litoribus,atq; uno tantum nomine nuncupatus,dictus eſt a uoce,propterea quod ſacer ſit Mercurio eloquētiæ deo,ſicuti Cytharus Apollini,Dianæ Trigla, Libero patri Cittulus, Veneri Apua,& ipſi Neptuno Põpilus nauigiorũ comes. Ariſtophanes autem Byzantius,ut Athenæo placet,Bocam potius Boopam appellari debuiſſe aſſe-

tit,quoniam is piſcis prægrãdes habeat oculos,ſicuti & Silurum, potius Sciurum a crebro motu caudæ nuncuparit. Cæterum Bocæ fœcundiſſimæ ſunt,& gregatim capiũtur; ſolentq; eas piſcatores in oleo,acetoq; ſemicoctas cũ myrto plurima in caniſtris aſſeruare,quæ poſtmodũ in remotiſſimas a mari Italiæ regiones mercimonii cauſa deferũtur.

De Gobio. Caput.XXII.

GObio uel Gobius Venetiis frequens & pingui teneritudine delicatus, rariſſime Romæ conſpicitur, pro ſquamis uariam cutem habet & ualde lubricam.candicantes nigris Plinio authore,præferuntur,uirides autem ſunt peſſimi, ſemipedalẽ longitudinẽ non excedunt,circa litora parere ſolent,ut Ariſtoteli placet,& uadoſo potius in mari ac æſtuariis q̃ in alto, uel ubi fluctus ſcopulis alliduntur. quanq; & eius generis maiores ſint ex ſaxatili genere,quos & Caulinos & Cothonas ut Hermolao uidetur,Siculi uocauere. Iceſius Gobios multi eſſe ſucci & facilis digeſtionis aſſerit,ſed qui & paucum ſimul & malum præbeant nutrimentum.Galenus autem dicit Gobiones circa arenoſa litora & ſaxoſa promontoria eſſe & guſtui gratos & in prima & ſecunda digeſtione facile ſecerni.cõtra uero qui oſtiis fluuiorum & ſtagnis caperẽtur,ualde deteſtabiles. Sunt etiam fluuiales Gobii ex Verbano præſertim & Lario lacubus,qui inſignes habẽtur, ipſis iecinoribus palato gratiſſimis,eos & Strincios & Botetriſſias Inſubres appellãt.in Etruria quoq; in Marina præſertim amniculo qui ex Apennini iugis apud

Pratum oppidum in Arnum euoluitur, I oſtii ſunt piſciculi delicatiores Gobionibus admodum ſimiles, qui quum effigiem illam mire exprimant, etiam in tantula carne eundẽ ſaporem habent.

De Scorpena. Caput. XXIII.

SCorpionem & Scorpenam Ariſtoteles diuerſos facere uidetur. idem & putauit Athenæus, qui citat Ariſtotelem. unde Hermolaus quoq; ipſe in corollario nihil pro certo affirmarit. Cæterum Scorpenam ferme omnes uernaculo nomine nuncupamus piſcem ſubrufum, uariumq; & multis armatum aculeis, cute autem minime ſquamea, ſed Gobionis ſimilitudine lubrica, qui ut ait Ambroſius, uenenato aculeo ſit truculentus. eorum unum genus pelagium eſt, alterum paluſtre, illi rufeſcunt, ii uero nigricant, qui & minus probantur. Pariunt bis in anno, in uniuerſum Iceſii authoritate uentrem leniunt, facile ſecernuntur, & quum multo abundent ſucco, multum etiam alimenti præbent. Epicharmus in nuptiis Hebes Scorpenam ait, eſſe ſolitariũ & marina ueſci alga. minores qui ſemipedalem longitudinem nõ excedunt, maioribus anteponuntur iudicio Archeſtrati, qui fuit obſoniorum ſtructor longe ſubtiliſſimus.

De Perca & Melanuro. Caput. XXIIII.

PErcas pelagias Romæ raro uidemus. aſſimilantur hæ Mænis ipſis, quæ hodie Menulæ dicuntur, nam ſubfuruas habent Zonas, quibus ipſæ toto corpore ſquamoſæ,

& argenteæ diſtinguntur, in dorſo impares eminent aculei tenui inter ſe membrana coniuncti. Propterea Athenæus Percã ait ſpinis eſſe coronatam, & inſigni uarietate conſpicuam. Pulchræ quidem ſunt, grataeq; guſtui, & languentibus ſalubres. Plinius inter ſaxatiles eas cõnumerat, & ex iis qui hyeme capiantur. Dux & magiſter Percarum eſt Melanurus, qui alio nomine Oculata dicit a magnitudine oculi, ut Theodorus interpretatur, uarius eſt & frequentibus guttis cõſperſus, non abſimilis Auratæ, ue natura, ut Aeliano placet, piſcium & timidiſſimus idem & cautiſſimus, nam ex ipſa maris tranquillitate piſcatorum aduẽtum præcognoſcit, mergitq; ſe profundiſſimo mari, ſi uero i ſummas aquas fuerit enatandum, agit circa ſcopulos & mira ſagacitate in ſpumis latitat, quas infracti ſcopulis fluctus continue excitant. Cornelius Celſus Oculatã in genere alimenti maxime probauit. Numenius uero Melanuros uim obſtruendarum uenarum habere, & multo Sargis ſapore & ſucco inferiores eſſe teſtatur, ita ut Melanurus alius ab oculata eſſe uideat, ſicuti ſenſiſſe Plinium putamus, qui Oculatam Soleis atque Paſeribus admiſcuit, & in eodem uerſu utriuſq; mentionẽ ſeparatim facit, quod & diligentiſſimus Hermolaus animaduertit, quum in hoc piſce aut Plinium, aut Theodorũ errauiſſe arbitraretur. Id uero Gazã mouere potuit, quoniã Ariſtoteles quum de Scaro mentionẽ faceret, ſemper Melanurum illi coniunxit, idemq; feciſſe Celſus uideretur. nam Scarum ſemper cum Oculata nominauit, quaſi quũ Melanurum dictionẽ græcam reformidaret, oculatam pro Melanuro ſubſtituerit. qui piſcis a latinis, uti hodie Venetiis &

alibi Ochialis propter oculorum magnitudinem nuncupatur, non autem is a nigricie caudæ, ſicuti Græci appellabant, Nigricauda uel Atricilla uocet. Sed Melanurus, qui Neapoli frequens eſt, Romæ raro conſpicitur, ſic ut nemini mirum eſſe debeat, ſi eius ueram effigiem inſtituto picturæ opere minime referemus. Cæterũ Percæ, ut ait Ariſtoteles, in fluuiis & lacubus etiã uerſantur. Ii q; hodie in Gallia ſummã obtinent dignitatem alendis febricitãtibus, appellantq; eos Galli ãtiquo nomine Percas, quos celebrauit Auſonius Gallus, quum dixit in Moſella,

Nec te delitias menſarum Perca ſilebo
Amnigenas inter piſces dignande marinis,
Solus puniceis facilis contendere Mulis.

In Italia autem laudatiſſimi ſunt e Lario lacu, quos Nouocomẽſes ipſi Percecos appellant. eos fama eſt fuiſſe aduectitios, & inquilinos tralatis ſcilicet ſeminibus e lacu Eupyli, qui Lambrũ emittit amnẽ, ut meminit Benedictus Iouius frater in Larianis Luſibus ad Minitium Caluum,

Eupylis exigua ſum Percecus ortus in unda,
Meq; peregrinum Larius inde tulit.

Sed Eupylis multo minores, quã Larius Percecos producit, quoniam magna ex parte uel influentiũ aquarum defectu, uel occultiore aliquo hiatu terræ hauſtus multis ante annis exaruit, abiitq; in tres minores lacus aquis ĩ depreſſiora loca ſubſidẽtibus, qui a Licino foro uetere oppido, quod & ipſum interiit, plebis Licini Lacus hodie nuncupantur. In Lario Percæ ad pedalem creſcunt magnitudinem, croceas pinnas habent & matureſcentibus præſertim uuis ab ipſo pingui &

præteneris

prætenerís interaneís magnopere cõmendãtur. Medici fere omnes Galliæ Ciſalpinæ Percas ægris robuſtioribus apponere non dubitant, præſertim ſi crudarum uuarum ſucco, quem agreſtam uocant, diligentiſſime condiantur. Diocles quoq; Medicus in libro de ſalubribus, ut Athenæo placet, Percam e ſaxatilibus, qui molliores habeant carnes, ut ſunt Turdi, Merulæ, Gobii & Phycides, plurimum laudauit.

De Rhombo & Paſſere. Caput. XXV.

HActenus de ſquamoſis piſcibus, nunc de planis agemus, qui ſpinas habent, & de his quæ ab Ariſtotele Selaches, quod ſpinis careant, & a Plinio carthilaginata appellantur. In his principatum obtinet Rhombus, ſic dictus fortaſſe ab inſtrumento Theſſalico magico, quod Rhombum, ideſt rotundum ſit. eſt enim hic piſcis longe latiſſimus & ouali figura rotundior, quæ forma in inſtruendis aciebus Rhombi nomine a ſcriptoribus rei militaris appellatur; unde Martialis,

Quanuis lata gerat patella Rhombum,
Rhombus tamen eſt latior patella.

Græci authores Rhombum Pſittæ nomine uocarũt, ita ut Pſitta genus ad Rhombum, Paſſerem & Soleam eſſe uideatur. Ariſtoteles nãq; Rhombi nuſq̃ meminit, ſed Paſſeres, ſic hodie nuncupati a Romanis magnitudine, ſaporeq;, & figura etiam oblongiore a Rhombis differunt, in eo quoq; diſſimiles, quoniam dexter ſitus ſit reſupinus Rhombis, leuus autem Paſſeribus & Soleis. Cæterum Rhombus inter

planos obtinet principatum , quem nobilis quidam aulæ procerum circa popinales delitias ingenioſiſſimus aquatilem Phaſianum appellare ſolebat,non abſurda quidem cõparatione,ſicuti & ſoleas Externis,Lãpetras Coturnicibus, Lupos altilibus Capis,Sturiões uero Pauonibus adæquauit, ut ex coquinariis cõmentariis,quæ eius coci nomine circũferuntur,licet intueri. Capitur Rhombus toto anno & circa pinguiorẽ harenã,extremaſq; litorum margines natat trãſuerſus, conuoluitq; ſe certis flexibus Strabonum more, ut ſitus oculorum uitium emendet,ſuaq; potius latitudine q̃ pinnarum adminiculo fretus curſum dirigit,omnium profecto & temporum & locorum piſcis, ideq; & delicatus & ſalubris,hyeme tamẽ q̃ æſtate & in Italia Rauennæ,q̃ alibi multo laudatior. Rhomborũ pulpæ ſunt candidæ,& preſſo quodã humore ſucculentæ,quæ affatim & ſalubriter alunt, modo in prima concoctione quæ celebratur in ſtomacho, ſuperfluæ earum partes perfectiſſime ſecernantur. Galenus in alendis conualeſcentibus Rhombos in iure ſimplici cum modico ſale,porris & aneto intritis percoquebat. Sanis autẽ & his qui ſenſum appetentis ſtomachi deiectum habuiſſent, toſtos in crate,acetoq; conſperſos,uel frixos cũ Garo,ac uino apponere cõſueuit.

De Solea. Cap.XXVI.

SEquitur Solea,Lingulaca a.M.Varrone nuncupata,ab Athenæo autem Bugloſſus, quod bouinæ linguæ effigiem imitetur,hodie in lautioribus conuiuiis in ſumma etiã cæterorũ piſciũ copia,magnam obtinet claritatẽ. Probatur

hyeme & frixa Arancii mali ſucco, pipereq́ꝫ cõſperſa. Maxima in Belgicis oceani litoribus reperitur, noſtrates pedalem longitudinem raro ſuperãt. Soleæ maleficos piſces defugiunt, eaq́ꝫ ſolum frequentant loca, in quæ belluæ minime accedunt, ita ut argumento ſint maleficos non eſſe, ubi ipſæ, ueluti ſolutæ metu uagentur. Solea leuiſſimum adgenerat nutrimentum in ſtomacho, facile concoquitur, & in ſecundis uenarum & iecinoris digeſtionibus nulla ferme noxiarum ſuperfluitatum excrementa relinquit.

De Citula, ſiue ſancti Petri piſce. Caput. XXVII.

PIſcem e genere planorum, ſimilitudine Iſtricis ipſa dorſi acie aculeatum, capite extento, ore latiſſimo, cuius maxillæ ex perſpicua membrana conſtare uidentur, Romani Citulam & ſancti Petri piſcem uti & Veneti, Ligures autem Zaphirum appellant. Sunt in eius utroq́ꝫ latere gemini orbes, qui bina imprimentium digitorum ueſtigia eſſe uidentur. Sapore, pretio, & effigie, ſi caput abſcideris, ipſi Rhombo perſimilis. Quo autẽ nomine latini ueteres Græciq́ꝫ illum appellarint, pro conſtanti affirmare non auſim. Quibuſdam uidetur eſſe Chalchis de genere Rhomborum apud Columellam. Putaui ego illũ eſſe Achantiam, qui ſit de genere Galeorũ apud Athæneũ, ſic dictus, quod ſpinoſus ſit, & certe ſi Galei prolẽ ore ſuſcipiunt, ut eam ab inuadentium piſciũ iniuria tueantur, hic piſcis ante omnes, os habet aptiſſimum, ut ea pietatis in filios officia cõmodiſſime præſtentur. Acanthæ certe Oppiano e genere Galeorum ſunt

& aculeati, ſed is fortaſſe eſt, qui a nobis Columbus piſcis appellatur, infimæ plebis obſonium, qui oblongus eſt, & Carthilaginatus, ſpinamq; habet in dorſo. Aliquãdo quoq; dubitaui, an eſſet Cytharus, quẽ ſępius Galenus cũ Rhombo nominauit, aſſerens Rhombos ſapidiores & meliores eſſe Cytharis, ut manifeſte in menſa utriuſq; collatione deprehendimus. inuenio tamen apud Athenæum piſcem Citulũ dicari Libero patri, ſicuti Cytharũ Apollini, Triglã Hecati, Apuam Veneri. qui ſi nominis coniecturam ſequemur, profecto Citula Romanus antiquorum Græcorũ Cittulus eſſe poterit.

De Torpedine. Caput. XXVIII.

TOrpedo effigie, poteſtateq; admirabilis, ſic dicitur, quoniam capta in retibus, priuſq̃ attingatur, piſcatorum manus ſtupefaciat. ꝓpterea Veneti eam Sgramfum quod eſt torpeſcentis membri affectus, appellant. Romani autem modo Battipotam, modo Fotetiſiam, frequentius uero Oculatellam dicunt, quod in eius dorſo quinq; ocellos ſubnigros ipſa natura depinxerit. Subrufa eſt prona parte, ſupina autem candida. Auerroes, cæteriq; Philoſophi Torpedinẽ ea qualitate manus adficere, qua ferrum a magnete lapide pertrahatur, exiſtimarunt. At Galenus Torpedinem inter piſces, quibus ueſcimur in tertio de Alimentis nominauit, quanq̃ ea hodie a plebe, egentiſſimiſq; hominibus tantum comedatur.

SVnt etiam e planis Raiæ, & Squatinæ, & item compoſiti ex utriſq; Rhinobates, ſiue Squatraiæ, quæ fœdæ ſunt aſpectu, atq; eſu admodum iniucundæ, quum inter ſordidæ plebis atq; paſtorum obſonia cenſeantur. Raiarum fel auribus ſanandis aptiſſimum eſt. Squatinarum autem ſcabrum tegumentum ad poliendum ebur propter aſperitatē ab artificibus expetitur. ex eo cultellorum & falcatorum enſium uaginas Turcæ, Barbariq; maritimi admodum pulchras conficere ſolent, quas Sagrinas appellant. Eſt etiam huius generis Paſtinaca, idem & Turtur, & Trigon, quæ a mortifero aculeo lethalis ab Oppiano dicitur, quo Vlyſſes ictus a filio perierit, hodie Bruccus dicta. Hæc ſimul & Raia & ſupra citati piſces e muſtellino ſunt genere, prolem tamē ore (ut alii ſolent eius ſpeciei) ſuſcipere nequeunt propter caudarum aſperitatem.

De Congro. Caput. XXX.

POſt planos piſces oblongi & lubrici citabunť, & ante alios Conger ſubalbus, & teres, qui ingētis Anguillæ ſpeciem præſefert. Hunc Iceſius ait omnibus gregalibus piſcibus duriorem, & ob raritatem carnium tenuiſſime nutrire, neq; laudabilem præbere ſuccum, eum tamen ſtomacho minime eſſe moleſtum, aut incommodum. Idq; Galenus affirmat, qui dicit Congros parum afferre nutrimenti; cæterum facillime eorum carnes digeri, atq; ſecerni, ita ut mirer Albertum magnū, quum dicit Congros natiua quadam proprietate lepram morbum generare. Congros in

immenſam creſcere magnitudinem apud Sicyonem Peloponneſiam Eudoxus tradit, ita ut currum longitudine ſuperent. Porro Archeſtratus in libro de legibus uētris, Congros in Italia longe optimos iudicauit, quod mihi nequaq̄ꝫ uериſimile uidetur. Quando neqꝫ hodie aulæ principes, neqꝫ ipſi cupediuoræ Cōgrum magnifaciant, Soliqꝫ Hiſpani Romanæ urbis inquilini eum exoticis quibuſdam pultariis incoctum, in ſummo honore habere uideantur.

De Murena. Caput. XXXI.

MVrenæ toto mari ſunt frequētes, ſed in Siculo longe maximæ, atque optimæ. eas Columella flutas appellauit, quod ſummis in aquis fluitent, unde accidat, ut in nimiis ſolis ardoribus exuſta cute ſeſe mergere nequeant; amiſſaqꝫ flexuoſi motus agilitate capiātur. Sunt maculoſæ & in collo aliquot ſtellas ad formam ſeptentrionis habere dicuntur, quæ ſtatim morientibus euaneſcāt. Mira in his ſagacitas, nam ut ſe captas ſenſere, hamū auidiſſime deuorāt, dentibuſqꝫ lineam protinus abrodunt, & effugiunt. Veteres Romanos a uiuacitate potius q̄ꝫ a ſaporis præcellentia Murenas æſtimaſſe crediderim, quoniam magna eorum copia in cotidianos uſus, uiuariis incluſa diutiſſime poterat aſſeruari, cæteris piſcibus, aut tedio carceris, aut uitio piſcinarum facile pereuntibus. Cōſtat enim. C. Hirciū ex uiuariis epulo triumphali, dictatori Cæſari ſex milia Murenarum mutua appendiſſe. Manſueſcunt, & de manu hominis eſcam accipiunt. Craſſus ille cognomento diues Murenam altilem

adamauit, adeo ut fato functã aliquando luxerit, & tumulo indiderit. Extat quoq; illud ſalſiſſimum Craſſi dictum, quũ L. Domitio admodum ridẽti, atq; admiranti, quod mortuã defleret Murenam, reſpondit mirum quidem eſſe quod extinctum piſcem lachrymis proſequeretur, ſed multo quidẽ admirabilius, quod ipſe tres a ſe elatas uxores non lugeret. Extulerat enim tres uxores Domitius, quas quidem ueneno, ut dotibus potiretur, ſuſtuliſſe dicebatur. Aliquæ etiã fœminæ in delitiis Murenas habuerunt, ut Antonia Druſi, quæ uni ſpectatæ mãſuetudinis gemmatas inaures addidit. Veſcuntur humanis carnibus Murenæ, idq; Vedii Pollionis crudelitate uerũ eſſe apparuit, qui damnatos ſeruos in uiuariũ demergebat, ut illi non extemplo, ſed paulatim in minutiſſimas diſcerpti partes Murenarum morſibus abſumerentur. Ferunt Murenas in cauda uitalem ſpiritum habere, propterea illas aliquãto celerius īterimi, ſi ī extrema caudæ parte potiuſq; in capite fuſtibus uerberẽtur. Sanga Romanus Poeta lepidus, cuius beneficio Athenæum latinum legimus, quum Pyrgorum in litore piſcaremur, docuit Murenas ab antiquis exoſſari Plauti authoritate, ut eorum carnes nullis impeditæ ſpinis gratiores redderentur, ingentemq; ille Murenam binis bacillis utraq; manu comprehẽſis mediam aſtringendo, detergendoq; recte & feſtiue admodũ exoſſauit. Serpentes cum Murenis coire, quas ſibilo e profundis in litus euocent, diuus Ambroſius & complures antiquorum tradunt, cui opinioni Athenæus refragatur, authoritate Andreæ, qui de his quæ falſo creduntur librum edidit. Murenæ toto anno pariunt, eſtq; de genere earum Murus robuſtior,

& grandior, & unicolor Larici ligno, colore perſimilis, ut Ariſtoteli uidetur, quem Myrinum Plinius appellat. Inuenitur & Murena fluuialis multo minor, quæ unam tantum habet ſpinā, & Gallaria, authoritate Dorionis ab Athenæo nuncupatur, ita ut arbitrer hanc minorem Murenā intelligere uoluiſſe Athenæum pro ea, quæ a nobis Lampetra uocitetur, ſed de hoc mox diffuſe diſſeremus. Murenarum carnes non minus nutriunt, q̃ Anguillarum atq; Congrorum, ut Icesius aſſerit. Verum ab duritie quadam innata & ex tenaci humore laborioſiſſime digeruntur, ſed a lactibus eximiis ſummam cōmendationem accipiunt, quibus Heliogabalum Cæſarem inſana prodigalitate, quum in mediterraneis eſſet, aulam omnem, ac ruſticos paviſſe Lampridius in hiſtoriis affirmauit.

De Acu. Caput XXXII.

EST & Acus de longorum genere, quæ a Græcis Rhaphis & Bellona dicitur, roſtrum habet Gruis, uel Ciconiæ ſimilitudine, colorem uero argenteum, ſpinam autem, ut Albertus magnus annotauit, uiridis coloris. hic piſcis ſero parit, & per æſtatem tantum, utero dehiſcente tempore partus, ſecus ac cæteris accidat piſcibus, qui ipſo uuluæ foramine pariunt, ut Ariſtoteles exiſtimauit. Humidum, bonumq; ſuccum eius carnes præbent, ſed tardiuſcule cæterorum comparatione concoquuntur.

DE ANGVILLA. CAP. XXXIII.

ANguillas,quod anguibus aſſimilentur.M.Varro dictas exiſtimauit.naſcuntur ex limo,algarũq; putredine imis in lacubus & fluuiis,nullo coitu,nullaq; fœtura, ut ait Ariſtoteles.uiuaciſſimæ ſunt,quoniã branchias habẽt peranguſtas,unde etiam fit,ut turbidas aquas difficillimæ tolerent.Reperiunt̃ & in mari Anguillæ ſecundis amnibus deuectæ ſecus ac aliis contingat piſcibus,qui e mari ſubire amnes,allecti aquarũ dulcedine conſueuerũt.et eæ quidem multo ſapidiores uidentur,q̃ ipſæ prognatæ,nutritæq; in amnibus,ueluti quæ uiſcoſum,lentũq; illum habitum penitus exuant ſalſarum aquarum egregio temperamento. Neq; tamẽ credendum eſt,in alto ac profundo mari dulciorem deeſſe humorem,quo maxime piſces foueantur.Nam ut ait Ariſtoteles,in profundis uadis aquarum dulciũ uenæ perennes exiſtunt, & in ipſa marinarum aquarum mole portio certa dulcioris humoris reperitur,quum maris aqua, neq; ſimplex ſit,neque,ut aliqui uoluerunt,purũ elementum,argumẽto ſunt uaſa cerea e nauigiis in altum demiſſa, quæ paucarum horarũ ſpatio dulci aqua per meatus ſubtiliſſimos recepta,manifeſtiſſime replentur,ut Democritus ante Ariſtotelem,& utroq; poſterior Theophraſtus experimento deprehenderũt.Cæterum Anguillæ in mari rariſſime,frequenter uero in omnibus ferme fluuiis ac lacubus Italiæ capiunt̃.Sed ingentes & ſapidiſſimas alit Vulſinẽſis lacus,quarum incredibilem multitudinem capi uidimus,in excipulis ad egreſſum Martæ amnis fabricatis,cum Alexander Farneſius Cardinalis Leonem Pontificẽ in eam Amœniſſimam regionẽ ab urbe uenandi ſtudio ſecedentẽ regali

magnificentia ſuſcepiſſet. Anguillas omni ex loco,omniq; tempore & præſertim circa ſolſtitium Medici deteſtantur. Stomachis enim & renibus ſunt inimicæ, ſed præcipuum ſentiũt nocumẽtũ ex earũ obſoniis,qui harenulas mingere cõſueuerunt,quoniã illæ anguillari glutino in calculos cogi & aſtringi uideant’.podagra quoq; laborantibus manifeſte officiũt,nec ullis morbis medent’,ſic ut inique feciſſe natura uideat’,quæ tam ſuauem refutandis,expuẽdiſq; piſcibus ſaporem indiderit.Cæteꝝ Anguillas minime noxias,ſed quæ propter exilitatẽ cõmode uerubus torreri nõ poſſint,gignit Serius Cremonenſis agri fluuiolus,qui in Adduam excurrẽs Vidæ poetæ paternas poſſeſſiones interluit.

De Lampetra. Cap.XXXIIII.

SVbeunt Arnum, & Tyberim Lampetræ,atque in his præſertim amnibus ad generoſum habitũ adoleſcũt, Anguillis,uel paruis potius Murenis aſſimilantur.ſunt enim lubricæ, & nigricantes,tendente tamen earum parte prona ad cœruleũ colorem,utroq; autem gutturis latere foraminulentæ,ſi quidẽ ſeptenis paribus fiſtulis mirabili ordine a natura fabricatis acceptam aquam emittunt, quum branchiis omnino careant, nec cubitalem excedere magnitudinem ſoleãt.Omnibus autẽ Galliæ Ciſalpinæ riuulis,ipſiſq; præſertim Ticini,atq; Adduæ emiſſariis multæ reperiũtur p̄tioſæ admodũ,quãq; minimi digiti craſſitudinẽ rariſſime ſuperẽt.Sed Romanis p̄cipua nobilitas à magnitudine atq; ſapore,adeo,ut denis ſępe aureis ſingulæ ueniãt,ipo p̄ſertim

uere quo maxime probantur. Neq; enim dum ieiunamus & frugi eſſe debemus, luxuria caſtigatur. Retulit Platina in culinariis ſuis duorũ Cardinaliũ luxu, ſuperbiaq; certantium obſonatores centum aliquando argenteorum nũmum uni Lampetræ pretium feciſſe, quum in foro piſcario ambitioſius contendendo eum piſcem pertinaci, atq; inſana profuſione ueluti ad haſtã licitarentur. Lampetrã neoterici quaſi a lambendis petris dictã putant, quã Græcis Galeum, latinis uero Muſtelã fuiſſe arbitramur. Eam Ennius Poeta ꝑtioſiſſimis æqualem facit & Plinius bonitate Scaro proximã eſſe teſtatur, & Ambroſius guſtu ſuauem uocat. Porro Galeorũ plura ſunt genera, ut apud Ariſtotelem, Athenæum, Oppianũq;, ac ipſum præſertim Galenũ licet intueri, dicitur enim piſcis Muſtela e Galeis, ſiue ex Muſtelino genere, ut Theodorus Gaza paſſim interpretatur, prolem ore ſuſcipere & rurſus emittere, ut illam a piſciũ maleficorũ iniuria tueať. Cæterum Galenus in tertio libro de alimentis Philotimum reprehendit, qui Galeum in ordine duras habẽtium carnes collocabat, quũ Galaxius ſit is piſcis e genere Galeorũ, quẽ latini Muſtelam appellãt, piſcis inquit & mollis & apud Romanos glorioſus. Neq;.n. ille uetus pariter, ac ineptus Galeni interpres unquã pro Galeo Muſtelã interpretatus eſt. Quod profecto Theodorus feciſſet, qui ſemper nominibus Græcis, pro uirili, latina uocabula reddere cõſueuit. Iceſius pariter in libro de materia, e genere Galeorũ meliores & molliores Aſterias appellauit, ita ut fortaſſe putandũ ſit eũ pro Aſteria Lampetrã innuere uoluiſſe, quod Lampetra quaſi a maculis, quãq; obſcurioribus ſtellata ſit, & mollis & delicata.

Inuenio quoq; nonnullos authores, qui paruam Murenam pro Lampetra intelligant, ut ait Athenæus authoritate Dorionis. apud quem fluuialis Murena, quæ marina ſit, multo minor Gallaria nuncupatur, quoniam unam tātum habeat Spinam. Poteſt quoq; accidere, ut idē ſit Gallaria Athenæi, & glorioſus Galaxius Galeni unius literæ commutatione. neq; mirum eſſe debet, quum utriuſq; authoris Græci codices corruptiſſimi habeantur. Albertus quoq; magnus Lampetram Murenam paruam appellauit, qui quā[q;] ſit ineptus & barbarus, minime tamē hoc ſomniaſſe putandus eſt, quū ex ueterum potius cōmentariis laborioſiſſime excerptis, q̄ a multo nobilioris ingenii acumine tot, tantaque uolumina condiderit. Id uero me plurimū mouet, ut Galeum pretioſum apud Græcos, noſtratem hanc Lampetram nō eſſe exiſtimem, quoniam is Galeus qui Rhodi longe omnium delicatiſſimus eſt, ab Archeſtrato in eo libro, quo uitam quærit Sardanapali, dicitur eſſe Accipēſer, qui Plinio authore rarus inuentu eſt, & ſquamis ad os uerſis conſpicuus. Verum ipſi Græci infinita quadam nominum congerie Accipenſerem appellāt, ut qui modo Ellopem, modo Callionymū, modo Anthiam, & pulchrum, & Calichthyn, quem etiam miniſtri cum tibiis coronati conuiuiis inferrent, eum uocare conſueuerint. Sed ut arbitrer Lampetrā antiquitus fuiſſe Muſtelā; Plinius apertiſſime ſuadet, quum dicit in lacu Rhætiæ Brigantino Muſtelam eſſe marinæ æmulā. Nāq; is hodie Lacus Hydrius eſt in Tridētinorum finibus, qui proculdubio antiquitus fuit Brigantinus. Is emittit amnem Cliſium in quo Lampetræ reperiuntur. Sebinus quoq; Brixianorum Lacus

Brigantino proximus,qui hodie Hiſeius dicitur & Ollium amnem emittit(ut plures eius accolæ mihi affirmarunt)aliquando Lampetras Etruſcis ac Romanis ſpetie,ſaporeque ſimillimas præbuit. Neq; propterea dixit Plinius marinæ æmulam,quia captam mari intelligere uelit,marinæ enim ſunt,quæ in Arno ac Tyberi capiuntur.Diſtāt ſiquidem longo interuallo pulparum bonitate ab his,quas in alto mari expiſcari aliquādo ſolemus,quum ſubaridæ,agreſteſq; ſint. Ita ut exprimere Plinius uoluerit Muſtelas,quæ nunq̄ mare attigerint,ſapore cōmendandas dulcibus in aquis reperiri. Neq; enim Pliniū Lampetras paruas (quas Lampetroccias uocamus)Marinis comparare uoluiſſe credēdum eſt.nam ſi de paruis intellexiſſet,ad Brigantinum ignobilem lacum & ipſis abſtruſum in alpibus minime fuiſſet recurrendum, quum uti ſupra diximus tota Gallia Ciſalpina in omnibus fluuiolis ac riuis copioſiſſime reperiantur.Vnde uero Lampetram antiqui Muſtelam appellarint,incertum eſt.Verum ego piſcem illū a longitudine,candoreq; uētris & a tergoris ſuperioris ſubluteo colore(uti ī quadrupedibus Muſtelis uidemus)dictum eſſe putauerim. Fuere aliqui eruditiores noſtræ tempeſtatis,qui Lampetram apud Plinium Lumbricum fuiſſe crederent,quū in nono dicat,Duæ omnino ſunt pinnæ longis piſcibus,ut Lumbricis & Anguillis & Cōgris, quū & Lampetræ ſint lōgæ & Lumbricis terreſtribus certo confinio aſſimilentur. Verum locum ibi deprauatum eſſe oſtēdit Alcyonius uir doctus,quum Plinius eadem uerba ab Ariſtotele mutuatus eſſe manifeſte deprehēdatur. Verba autem Ariſtotelis hæc ſunt ex libro primo de natura anima-

lium, Quæ autem in genere natantium pedibus carent, hæc aut pinnis natant, ut piſces, quorum alii quaternas, binas ſcilicet parte prona & binas ſupina habēt, ut Aurata, ut Lupus. Alii binas tantum qui longi, leueſq; ſunt, ut Anguillæ & Congri, aut nullas omnino habent, ut Murena, ſed ita mari utuntur, ut terra ſerpentes, modoq; ſimili repunt in humore. Theodorus autem uertit leuibus loco lubricis, quandoquidem in mendoſam Plinii lectionē incidit, nec ſatis animaduertit, quo pacto caſtigare eam oporteret, ut librariorum uitio lubricis dictionem in Lumbricis addito. m. litera abiiſſe omnino credendum ſit. porro Hermolaus in caſtigationibus Plinianis nihil de Lumbricis diſſeruit, in corollario autem apud Dioſcoridem, quū Muſtelam nominaret, quis nam is piſcis apud neotericos eſſet cautiſſime ſubticuit. ut pote qui de eo piſce nihil certi adhuc ſe comperiſſe meminerat. Quod ſi hæc nonnullis qui in explorata ueritate moroſi ſunt, minime ſatiſſecerint, operæpretium erit eos Lumbrici nomen pro piſce apud aliquem idoneum authorem reperire, quod certe nunq̃, (niſi fallimur) uel acuratiſſima lectione poterit īueniri. At ſi lumbricus erit piſcis, qui Lampetra dicitur, teſtimonio alicuius fortaſſe authoris ab inferis reuocati, quis demum contra piſcis erit ipſa Muſtela ab antiquis tantopere celebrata: Quum nullus fere ſit piſcis palato gratiſſimus, cui ſuum nomen, idemq; antiquum non reddiderimus. Lampetræ igitur ſuauiſſimæ ſunt Martio tamen Apriliq; menſibus tantum. nam incipiente æſtate dureſcit neruus interior, qui illis pro ſpina eſt, cæterum delicatiore quodam condimēto multo maiorem, q̃, ab ipſis pulpis, no-

bilitatem accipiũt. Necare enim eam in Cretico uino ſolẽt, eiq; myriſtica nuce os claudere, & foramina illa totidẽ Cariophylis adimplere, in teganoq; conuolutam in ſpiras additis auellanis tritis, medulla panis, oleo, uino cretico, aromatibuſq; ad temperatiores prunas, certis momentis ſedulo excoquere, quo condimento Leo. X. in minore fortuna, ioci cauſa, ut conuiuium exhilararet, Marianum Cucullatũ ſalſum & ridiculum hominem memorabili impoſtura decepit. Nãq; funem inſtar Lampetræ incoctum, multoq; illo iurulento ĩmerſum grãdi in patina appoſuit, ut notã omnibus eius edacitatẽ, gulãq; eluderet, qui iam magna pultarii parte abſumpta pſeudolampetram aggreſſus diu, multũq; cum ea maxillis ac dentibus inhærẽte colluctatus, cachinnũ cunctis tollentibus facetiſſime reſpõdit, utinam ſic mihi ſæpius illudatis, nam in hoc condimento non modo funes, ſed & ipſas catenas, quibus inſani uobis ſimiles uinciuntur, & cũ uoluptate quidem abſumerem. Cæterum Lampetrarum pulpis nullam uim noxiam ineſſe putandum eſt, quando & duricie & lento pingui prorſus expoliatæ ſint, quibus maxime conditionibus piſces ſtomachis incommodi eſſe conſueuerunt. Dicere autem eas ab occultiore poteſtate neruis aduerſari, impudentis, uel ſcrupuloſioris ingenii eſſe putamus.

De Trocta. Caput. XXXV.

QVid Trocta Romanis antiquitus fuerit, haud facile adfirmauerim, quando unus tantum e latinis Ambroſius, ſoluſque ex omnibus Græcis authoribus Aelianus

Troctam nominarint,& id quidem admirādum eſt,quum omnium qui dulcibus in aquis generentur,hic piſcis longe nobiliſſimus æquali cunctarum gentium iudicio cenſeatur, quamobrem in hoc preſertim piſce condonandam mihi ab eruditis ueniam exiſtimo,ſi ingenue me nōdum eius uocabulum a ueteribus uſurpatum reperiſſe,minime inficiabor. Sed Troctam de Luporum genere fuiſſe apud antiquos crediderim,uti Moderatus Columella curioſos atq; oculatos lectores admonere uidetur,quum Lupos ſine macula piſcinis includi poſſe aſſeueret,alioſq; eſſe Lupos dicat,qui Varii appellentur,ita ut Luporum alii ſint ſine macula ideſt marini,qui & amnes ſubeant,alii Varii hoc eſt fluuiatiles qui dulcibus in aquis generentur,unde & Troctam ab aliquibus ingloriis authoribus Variū maiorem appellari uidemus.certe Trocta admodum uaria eſt nigricātibus maculis totū dorſum ſpecioſe pingentibus. Spigolæ uero unicolores potius atq; argenteæ eſſe uidētur,quāq; & ipſæ ueluti ad retinendā Lupini generis appellationem, ſubatris punctis, ſed minoribus & languidioribus,q; in Troctis uideamus,notatæ ſint. Neque enim arbitrandum eſt Columellā per Lupos traductos in Ciminum & Sabatinū lacus,uel Troctas uel Lutios intelligere uoluiſſe.ſuperuacaneū enim fuiſſet Troctas indidiſſe,quarum maximam copiam ſuburbani amnes omni tēpore ſuggererēt,ut ex Reatinis,Sublaqueaniſq;,& ex ipō Tyburtino Aniene quotidie uidemus.Præterea,neq; Romanæ luxuriæ neq; admirabilioris magnificentiæ fuiſſet,alios q; pelagios piſces illis in lacubus diſſeminaſſe. de marinis enim Columella loquebatur, & quidem nobiliſſimis,ut de

Auratis

Auratis & Murenis ſimul cũ Lupis ipſis clare teſtatus eſt, quos tamen omnes deficiente paulatim eorum ſobole, quum diu naturæ repugnare nequiuerint, penitus interiiſſe manifeſte uidemus. Improbumq; illud factum & dictum luxurioſum Philippi apud Caſſinatem hoſpitem certiſſimã facit coniecturam, Lupũ illum, quem ut inſulſiſſimi ſaporis expuerat, & probro ſubinde fuerat perſecutus, fuiſſe Troctam, quũ in illis amnibus Caſſinatiũ, Soranorũ & Arpinatium Troctæ plurimum capiantur, quas Spigolis tyberinis pinguioribus minime cõparandas Philippus eſſe iudicabat. Plinius quoq; aliquos Lupos a candore lanatos appellari dicit, & illud quidem proprie & erudite, nam Lupos ideſt Troctas in uniuerſum ſecundum carnes rubeſcere, Spigolas autem pelagias pariter ac Tyberinas inſigni candore albicare clariſſime conſtat. Cæterum Troctam non facile in Tyberi reperies, ſicuti nec ipſam Spigolam aliis in amnibus urbi propinquis. Cur autem ſolus Aelianus Troctã ampliore elogio celebrarit, propterea id accidiſſe putauerim, quod ille fuerit Preneſtinus, & ibi Troctæ plurimæ ſubiectis in amnibus capiantur. Qua etiam ratione Diuum Ambroſium Antiſtitem Mediolanenſem, ueluti Larianis Troctis aſſuetum uulgato etiam tum eius piſcis nomini inſeruire uoluiſſe, credendum eſt. Sed Aelianus Troctam e genere marinorum facit, quæ cum Delphinis pugnare ſoleat, ſic ut id nomen noſtrati Troctæ parum conuenire uideatur. eam dicit continuos habere dentes & eos quidem inciſorios, captamque hamo non retrocedere, ſed continue ſequi, ut eo deglutito, inferiuſque demiſſo lineam abrodat,

propterea a piſcatoribus hamos anſæ longioris fuiſſe excogitatos,ſaltatrixq; ab eo Trocta appellatur,quod & nos hodie uidemus, nam eas aduerſos amnes,uel e præruptiſſimis etiam cautibus decidentes incredibili impetu ſubire cõpertum eſt.ab Nare.n.fluuio in Velinũ lacum,qui hodie Pedelucus eſt,ſtupenda uelocitate uolucrũ modo aſcendere creduntur.qui lacus ab altiſſimo montis uertice certis primo coarctatus ãguſtiis,& mox tota aquarũ mole pcipitatus,nec ſubiectis quidẽ cautibus madefactis,ueluti e cœlo in ipſum profluentẽ Narem effundit.Nos quoq; Troctas maiores audiuimus in Larii ripis laſciuo excurſu extremas arenæ margines aliquãdo ad iuſti paſſus lõgitudinẽ pſulcaſſe.Troctæ lõge omniũ maximæ centũ aliquãdo librarũ põdo Lario in lacu progignunt,& quidẽ omni alio,uel marino etiã piſce ſapidiores,pſertim ſi Maio mẽſe & in Breſciæ torrẽtis oſtio capiantur.mortuæ pauciſſimis horis ſummã illam ſaporis gratiã amittũt,quoniam ob pinguem illam teneritudinẽ q̃ ociſſime cõputreſcũt.Coquũtur cõciſæ in tabellas in lebetibus lapideis torno fabricatis, ſimplici in aqua,multo ſale indito, aliaq; ſubinde accerſita condimenta penitus aſpernantur.Muſco enim quodã pruinæ ſimili paulopoſt ſponte emiſſo,rubentes pulpæ protinus effloreſcunt, ita ut quum refrixerint,multo gratiores eſſe uideãtur. Morus tamen nobilis paraſitus,qui plurima,eruditioraq; in obſoniis pulmẽta cõmẽtus eſt,Troctam cubitalem in præpinguis capi iure coquendam eſſe cenſebat,ſicuti & Phaſianum adultum,quẽ mediocriter in eodẽ capi iure elixare,ac demũ ad auertendam ariditatẽ,quæ torrendo conciperetur,omenti hœdini

reticulo multis Cariophylorum clauis confixo inuolutum ad mitiorem prunarum uaporem in ueru percoquere conſueuit. Soleo ego plerūq; mirari quoſdam, qui ut ſapientiores uideantur, Benacinum Carpionem, Padanum Silurum, & e mari plures piſces Larianis Troctis uel anteponere, uel exæquare ſolent, & item Soranæ Troctæ in eo genere principatum attribuant, quum maxime fallantur. Neq; enim obſoniorum adeo imperitus eſſe poſſum, ut temere de hac re iudicare ſim exiſtimādus, quum ex ſupero, inferoq; mari, cunctiſq; prope totius Italiæ lacubus ac fluminibus nobiliſſimos piſces lautis ſæpe conuiuiis guſtauerim, & certa comparatione cōtulerim. ſed fortaſſe euenit, ut homines ea maxime probent eſculenta, quibus a pueritia inſueuerint, uti nobili accidit Florentino, qui quum in cœna Leonis Pontificis pelagii piſces uario diſcumbentium iudicio certatim atq; impenſe laudarētur, extollatis ut lubet, inquit, cōuiuæ marinos piſces, ego certe Thraſymeniam Tincam conditam Leucophago, his ueſtris Triglis, Spigolis, & Rhombis prætulero. quod dictum ut inſulſum, omnibus præ riſu lachrymas excuſſit, & in prouerbium paulopoſt receptum, authori, qui antea ignotus erat, maximam attulit claritatem. Aſſueuerat enim ille Tincæ piſci, qui a Florentinis mediterraneis hominibus ſacri præſertim ieiunii tempore, in ſummo honore habetur. Troctæ pinguiores ut ſunt Larianæ, multo ſucco replere corpora, genitalēque humorem copioſe ſuggerere dicuntur, uti Auicena de omnibus prope piſcibus, ſi recentes & calidi comedantur, uno edicto pronuntiauit. ægris tamen euidentiſſime nocent, utpote

quæ tarde,laborioſeq; in ſtomachis atterãtur & ſecernan-tur. At fluuiales,quæ aduerſo torrentium impetu fatigãtur, atq; occurrentibus inæqualium uadorum petris illiſæ caſti-gatiora ſumina & aridiuſculas carnes oſtendũt,Medici blã-diores ægris apponere,commendareq; non dubitant. Quas etiã in paralyticoꝝ cibariis magnopere laudauit ille Plinius, qui elegantem librum de morbis atq; remedijs conſcripſit. Fuit is proculdubio Plinio naturalis hiſtoriæ ſcriptore & Plinio Cæcilio poſterior,uocatuſq; eſt Plinius Valerianus Medicus,cuius marmoreum ſepulchrũ Comi,ubi Plinioꝝ familia floruit,in templo diui Probini,aquæ ſacræ labello ſuppoſitũ & pulcherrimis inciſum characteribus conſpicit'.

De Tinca. Cap.XXXVI.

TIncæ nomẽ nouitium & recens eſſe uidetur,quãdo eius piſcis priſci authores uno excepto Auſonio, nuſq̃ meminerint. Eſt tamen celebratus apud Ciceronem quidam facetus orator Placentinus cognomine Tinca,qui fortaſſe ab eo piſce ſit cognominatus,quemadmodum Flo-rentiæ Laurẽtius Medices ſenior,uti erat perurbanus,cuidã celebris familiæ ciui ſe domi Tincam ingentem exquiſita arte coctam falſo iactanti,Tincæ cognomẽ,quod illi poſtea fuit æternum,indiderit. Ego uero paluſtres hos piſces nullo in pretio apud antiquos fuiſſe putauerim,& propterea nullis literarum monumentis fuiſſe celebratos,meq; plurimum mouet Auſonius,q Tincas & Lutios ignobiliſſimis piſcibus adnumerauit,neq; eũ uetera uocabula ſubditis nouitiis no-

minibus ſupprimere uoluiſſe credendum eſt, quum cæteri omnes piſces ab eo ueteri nomine celebrentur. Sed Tinca, quãquã plebeius ſit piſcis, ſicuti tota ferme Italia conſpicimus & Auſonii quoque teſtimonio notum eſt, quum dicit, Virides uulgi ſolatia Tincas, aliquãdo tamẽ in lautoꝶ menſas uenit, & ex his Romæ p̃ſertim Marſicana e Fucino lacu, qui nunc Celanus dicitur. Fucinianæ labrum inferius attritũ habent, quod eius generis inditium eſt, quippe quæ plurimũ ſaxoſo eius in lacus uado uolutentur. Fert & laudatiſſimas paruus ille lacus quartodecimo ab urbe lapide apud Bacanam Syluam, quã Antonino Pio notam itinerario eſſe uidemus, quibus nõ modo plebeii, ſed ſplendidi etiam optimates ſæpius ueſcantur. Nobilis ille inter aulæ proceres longe omniũ ætatis noſtræ popinalis lauticiæ ſtudioſiſſimus, qui ducenta milia aureorum nummum, in uentrem ſe condidiſſe aliquando gloriatus eſt, Tincas Bacanianas autumno captas alio, laridoqꝫ contritis, additiſque odoratis oleribus & multo aromate, in teganis ad uaporem tepidioris furni feliciſſime percoquebat. Fert & Tincas quãq̃ꝫ minores, ſapore tamen minime contemnendo ſanctæ Praxedis lacus, in Latii, Sabinorũqꝫ finibus, qui Regillus antiqtus fuit, illa nobili deuictis Samnitibus pugna celebratus, ſed eæ cum Rais & Squatinis, cæteriſque uiliſſimis piſcibus apud Pantheon, ignobili foro infimis hominibus uenundantur. Platina in culinariis ſuis fœde lapſus eſt, quum Tincas antiquitus Mænas fuiſſe exiſtimauit, quæ ſine cõtrouerſia ii ſunt piſces, qui Menulæ uel Giruli a Venetis appellantur, piſces inq̃ꝫ noti & Ciceronis authoritate uiliſſimi. Cæterũ medici Tincis omni-

bus uim quandam ineſſe ad progignendam febrem exiſtimant, quoniam maxime in cænoſis degant, & putreſcentis limi ſordibus ueſcantur. Verum eas ſciſſas per dorſi longitudinem, pedumq; & manuum plantis applicatas ardentis febris feruoribus plurimum aduerſari quidam putarunt ex ſecta Iudæorum, qui quãquã ſordide admodum, & ridentibus aliis talia experirẽtur, aliquãdo tamen ipſis æſtuantibus exoptata blandimenta feliciter attuliſſe comperti ſunt.

De Lutio. Caput. XXXVII.

LVtius nuſquã mari, ubiq; autem ſtagnis ac lacubus cũ Tincis frequentiſſime reperitur, qua una ratione, qui eum antiquitus Lupum fuiſſe exiſtimant, manifeſte conuincuntur. Auſonius quoq; Lutium nominat cum Tinca, quẽ tamen ab olido nidore ingratum menſis eſſe teſtatur. propterea nõ facile diiudicauerim, an is ſit qui Lutius ab Italis, a Gallis uero Broſcettus dicitur, quoniam is inter gratos ſecundæ claſſis ipſorum fluuialiũ, in Gallia belgica atq; Britania cenſeatur. Venditant eum omni tẽpore uiuum, innatantemq; ligneis uiuariis Britani, uentrẽq; illis ultro cultris aperiunt ad oſtentandam eorum pinguedinem, quæ plagis exprimit᷑, ut emptores aſpectu ſuminis alliciãtur. neq; refutati propterea commoriuntur. coeunt enim protinus patentia uulnera Tincarum contactu, quod earum tenaci illuuie, ueluti glutinoſo medicamine ſolident᷑. Trhaſymenus lacus eius generis lõge maximos, atq; optimos nutrit. bicubitalẽs .n. aliquando exceſſere magnitudinem. poſt Thraſymenios

e Cimino, qui hodie Ruſilloni lacus dicit (fuit is uicus antiquitus Rus Syllanũ) laudatiores Romæ habent. Nam quos præbet Bracciani lacus, qui olim Sabatinus fuit, & ſapore & magnitudine ſunt inferiores. Effigiem Lutii quũ de Lupo ageretur, adamuſſim expreſſimus, ita ut poſteri, quem ego piſcem Lutium nominarim, minime ſint dubitaturi, hic piſcis admodum ſalubris omnium medicorum iudicio putatur. Cæterum ab inſulſa quadam pulparũ ſiccitate nullã unq̃ in optimatum menſis laudem uel commendationem adeptus eſt. Ita ut ii noſtrates Lutii cum Gallicis dignitate minime ſint cõparandi, & te, tuoſq; conuiuas lautiſſime Ludouice aliquãdo deceperint, quũ obſonatores Galli incomperto adhuc agreſti illorum ſapore dum emerẽt, ſola proceritatis ſpecie ducerentur. non enim maximi ſemper optimi. nam in omni genere piſcium media ætas, quæ nondum ſummam magnitudinem impleuit Cornelii Celſi authoritate cõmendatur. Cæterum Lutiorum mandibulæ toſtæ, in puluere mq; redactæ, ſi aurei pondere cũ uino ſumantur, in ueſica & renibus calculos frangere conſueuerunt.

De Rayna ſiue Burbaro. Cap. XXXVIII.

ALunt ſinguli Italiæ lacus ſuos piſces, qui cæteris eius generis anteferantur. Nam ſicut in arboribus, cæteriſq; animalibus uidemus, ſic & in ipſis aquatilibus cõtingit, ut aliæ, atq; aliæ aquæ diuerſis piſcibus occultiore quadam proprietate, uel a terreno, uel a paſtione, uel ab ipſo demum cælo prorſus accerſita, nõ ſolũ ad maiorem corporis ampli-

tudinem,ſed etiam ad ipſam ſaporis felicitatem plurimũ conferre uideantur. Probare etenim ficus e Liguria ſolemus,Etruſca perſica,Veſuuinas uuas,a Clodia foſſa,Padiq; oſtiis melopepones,Appulas amygdalas,Cãpana malagranata, Picentes oliuas,e Romano agro poma apia,e Sabino pira muſtea,Tarentinas iuglandes, Caſtaneas e Clauennã Rhæticis proxima alpibus,Nurſina rapa,& ex Vmbria expetita Romæ terræ tubera.ex animantibus item boues Inſubres,iuuẽcas Romanas,Tuſcos apros,uitulas Surẽtinas,hœdos Vmbros, Arietes Piſtorienſes, gallinas Patauinas & columbas Interamnẽſes a magnitudine,ſaporeq; plurimum commendamus.Larius igitur lacus ob longitudinem a Virgilio maximus nuncupatus,piſces longe omnium maximos gignit,Troctas centũ aliquando librarum pondere & Burbaros ducentarum. Sed Burbari illi ingentes uideri potius liquidis ac perſpicuis in undis q̃ capi retibus poſſunt,quum ea impotenti impetu plerũq; dilacerent. ſubeunt ſolſtitii diebus umbroſos ſpecus in rupibus Licinianis, quæ ſunt in aduerſa Larii ripa contra Inſulã,Euripumq; illũ gemmeũ a Cæcilio Plinio celebratum.Eos induſtrius quidam ſacerdos ſagittis arcubaliſta emiſſis,quum in profundo quieſcentes fuſcinis atque tridentibus attingi non poſſent,uulnerare conabatur, neq; tamen ſagittæ longo alligatæ funiculo, niſi auerſis officiebant, quum illa ſquamarum ſerie thoracati earum ictus facile repellerent.Sũt & in Mantuano lacu,qui reſtagnãte Mincio amne late diffunditur,Burbari piſces ſapore longe optimi,nã Lariani ſola magnitudine ſunt inſignes.raro ii bipedalem excedere magnitudinem ſolent,lati

ſunt

ſunt & ingentium,ſubauratarũ ſquamarũ ſpecie,rotũdoq; item labro auri colorem referente,pinniſq; pariter ſubcroceis,lõge pulcherrimi.eos Veneti Raynas,ipſi uero Ticinẽſes,Placentiniq; & cæteri Padi accolæ Carpenas appellant, Humidiores carnes, ſed tamẽ inoxias habẽt,quod nõ tenaci ſed aqueo potius humore abũdent,Lingua autem maxime ualère dicũtur,nam & ſapore præſtat, & uim habet augendæ ueneris ſicuti in Tincaꝝ & anatum linguis experimur.

De Polypo,Sæpia,& Loligine. Cap.XXXVIIII.

PRæter ſquamoſos piſces, & lubricos & planos, eſt etiã molliũ genus,ſic dictum,quoniã ad tactũ molle ſentiat,ut ſunt Polypi,Loligines, & Sæpiæ.Cõſtat Polypus corpore admodum paruo & in medio ad emittendã aquã fiſtulato,quod pluribus brachiis,& crinibus inſtruit,quibus uti eſt omnium ferme piſcium ſolertiſſimus,obuia quæque cõprehẽdit,ligat,ĩuoluit,atq; flagellat,& ipſis deniq; oſtreis ſiliceo tegumento egregie munitis inſidias molitur. Sunt enim ei cirri multiplices,plurima ĩ extremis prætẽturis acetabula,itemq; frequẽtes pediculi,manuſq; plicatiles,quibus admiranda facinora dum uenatur,edere cõſueuit.hiantibus ſiquidẽ conchis lapillũ imponit,ut illis ſe ſe occludendi facultatem eripiat.Leonẽ,qui ualidã Murenã chelaꝝ forcipibus necat,cirris inuoluit,cõplexumq; ſugendo paulatim interimit.Repit quoq; frequenter in terram,oleas aſcendit,& in ædificia aliquando tranſgreditur. Refert Plinius Polypum inſignis audaciæ,ac magnitudinis in cetariis Hiſpaniæ

irrepſiſſe noctu ad lacus ligneos, ſalſamentaque exedere, & populari conſueuiſſe, ad extremum præfectis fures obſeruantibus, latratu canum dephenſum, expugnatumq; totius familiæ concurſu; atq; ægre telis ac tridentibus fuiſſe confectum, cuius cadauer ad inſignis pugnæ memoriam Trebius Niger proconſuli L. Lucullo tranſmiſerit. Polypus ultra bimatum non uiuit, quem expirare in Venere aliqui prodiderunt. Caput eorum chartilagine conſtat, quæ celeriter dureſcit, immaturamq; illis ſenectam adferre ſolet. Carnes Polyporum Galeni atque Athenæi authoritate duræ ſunt, & difficillimæ digeſtionis. Si uero concoquantur, non omnino malum, aut exiguum præbent alimẽtum. Salſugine autem ſua Veneris pruritum excitant, & mirifice languidis, atq; defeſſis auxiliantur. Afferunt Venetias ex Illyrici, Dalmatiæq; ora ſale inueterati, quorũ acceptabula & extremitates cirrorum a ſenibus ad parandam ſobolem expetuntur. Alexis poeta in Pamphila, ut citat Athenæus, quum incitamenta Veneris percenſeret, Bulbum, & Polypum ante alia celebrauit. Plinius quoq; ille, qui de medicina librum conſcripit, ut alibi diximus, Polypos cardiacis conferre arbitratus eſt. Sæpia autem & Loligo in hoc differunt, quod Sæpia latior, Loligo longior eſt. hæc rubrum, illa nigrum in timore liquorem emittit. Ineſt Loligini, quæ hodie Calamariũ dicitur, gladiolus perſpicuus & Chryſtallo perſimilis, Sæpia autem corpulẽtiã quandam habet inter ſpinam & os mediam naturæ fungoſæ atq; friabilis. Vtriq; ſicuti & in Polypo, ſunt barbæ, crines, & acceptabula, ſed aliquanto breuiora, quibus eſcam corripiunt. corporũ uero aluei aliquanto capaciores,

q̃ꝫ in Polypis,quod natura prolixioribus poſtea capillamẽtis in Polypo cõpenſarit. Sæpia,ut ait Athenæus in libro de medicina piſcium,elixa uentri cõfert,ſuccus eius ſubtilẽ reddit ſanguinẽ & mouet criſim per hæmorrhoidas. Oua autem eius authore Plinio urinam cient,renũq; pituitas detrahũt. In uniuerſum uero molliũ genus difficillime in ſtomachis concoquitur,ſi autem coquatur plenius nutrimentum præbet. Qua ratione, ut ait Athenæus,uenerẽ excitare dicunt, nã in concoctionibus primis,quum maxime laboratur,uentum plurimum generari neceſſe eſt,quo maxime uirilia inflentur,& uenus ipſa uel in ſenibus quãq̃ꝫ lãguidula,reuiuiſcat. Nobis uero manifeſte cõpertũ eſt,quæcunq; obſonia ex mollibus piſcibus conficiantur,in ſtomachis ſtudioſorum, aut ocioſorum ægerrime coqui,multaq; ſubinde incõmoda corporibus adferri,quoniam primæ digeſtionis uitia in hepatis,ac uenarum ſecretionibus recte corrigi nõ poſſunt, neq; ſanguis ad idoneam puritatẽ elaborari, qua maxime de cauſa,Clementi Pontifici Maximo ex huiuſmodi mollibus obſonia appetenti, in menſa palam totum eorum genus ſæpiſſime ſim deteſtatus.

De Locuſta. Cap.XXXX.

MOllibus piſcibus Cruſtacei ſuccedunt,inter quos Locuſta primã obtinet dignitatẽ, eam Ariſtoteli Carabum eſſe Theodorus exiſtimauit. Oppianus autẽ pro Carabo Leonem intelligit,qui Theodoro ſit Cammarus. nam ubi prælium Carabi cum Murena multis uerſibus elegantiſſime deſcribit, Carabus denticulato forcipe inſtru-

ctus exprimitur,quo Murenæ collum corripiat. Cæterum ſine controuerſia Locuſta eſt Carabus,quanquã,ut ait Hermolaus,hæc nomina confundantur. Pedibus ſiquidem eius forcipes deſunt,ut ait Ariſtoteles, Præterea Locuſtam corpore rubenti,aculeato & aſpero eſſe conſtat,ut ex Suetonio etiam apparet,qui Tiberium ait,apud Capreas piſcatori faciem Locuſta perfricari iuſſiſſe,quod ille a tergo inſulæ per deuia atq; aſpera,ut Locuſtam dudum captam offerret,ad ſe improuiſus erepſiſſet. Contra uero Cãmarus,qui Leo apud Plinium eſt,uti etiam nunc uulgari appellatione nuncupamus,& forcipes habet pro manibus & corpore leui atque cœruleo,multiſq; ſubnigris maculis ſplendet,ut Ariſtoteles pulcherrime depinxit & nos quotidie uidemus,quem etiam Aſtacum appellauit Oppianus.nos uero Cammaros appellamus eos,qui dulcibus in aquis reperiũtur,ad paruorum Leonum effigiem,qui dum coquuntur,protinus rubeſcunt. eorum maxima habetur copia in Gallia Ciſalpina, quæ eſt frequentibus amniculis irrigua.Sunt & Maiæ grandiores,rotundiore uentre,greſſu in terra ſegnes,in aquis autem ueločiſſimæ,Veneti Granceuolas uocãt,quarũ rotundioribus teſtis ſpecula includere ad elegantiam ſolent.Sunt & Paguri,Granciporri hodie nuncupati.Item Squillæ,ſiue Chelis,quas Oppianus,cæteriq; omnes Græci Carides appellant.eas mirũ in modum cõmendauit Apitius in coquinario opere,Romani hodie Cammerugias & Pernocias uocãt. Sunt qui arbitrentur Squillas eſſe id Cãcrorum genus,quod Gibbũ Ariſtoteles appellauit,uidentur enim Squillæ admodum Gibbæ.Quid autẽ ſit Squilla Iuuenali illo in carmine,

Aſpice quam longo diſtendat pectore lancem
Quæ fertur domino Squilla.

Ego putauerim illum Cruſtaceorum nomina confudiſſe, uoluiſſeq; ītelligere pro Squilla Locuſtam, aut Leonem, qui dominis apponi conſueuerint, per Cammaros autem illos ſcilicet paruos deſignaſſe, qui Locuſtarum ingentium collatione, ueluti minutili, ignobilioribus conuiuis apponerētur. in uniuerſum Cruſtacea ab ouis commendatiora ſunt, pingueſcéreq; ſolēt pleniluniis. authore autem Galeno totum Cruſtatorum genus ob carnium duritiem difficillime concoquitur, ſalſumq; humorem adgenerat, ſed aliquanto mitiorem ipſis Teſtaceis, de quibus mox agemus. Cācri autem & Cancelli, qui caudam non habent, latoq; corpore & ualde rotundo conſtant, quiq; colore rufeſcunt, & appenſi lineis apud ſacellum Hadriani pontis uenundantur, Hecticis & lenta febre laborantibus mire conueniunt, quoniam humidum, leueque & ualde refrigerans alimentum præbent, præſertim ſi(uti præcipit Galenus) in aqua prædecocti magna ex parte ſalſuginem innatam exuerint. hunc Cancrum, qui Græce eſt Carcinus, ſi in patella uratur uiuus, ſub canis ſyderis ortum, quum ſol in Leonem Zodiaci trāſit, a rabido cane commorſis mirifice auxiliari Aeſchrion Galeni præceptor affirmauit. Pelops autem Medicus Galeno etiam familiaris id a qualitate materiæ ipſius Cancri, non autem a peculiari eius naturæ proprietate prouenire teſtatur, cuius opinionē nemo fere ſecutus eſt. Sed Dioſcorides intellexit de fluuiatilibus Cācris, quos cum uite alba concrematos admiſta gentiana, rabie affectis proſpere ſemper exhibuit.

De Oſtreis & aliis Teſtaceis. Cap.XL.

E Teſtaceoꝝ genere Romæ in pretio habenť Oſtrea, Pectũculi, & Telling. Oſtrea mittit Corſica, ſed raro & ſæpe olida, quoniam aduerſis tempeſtatibus impedita nauigatione, uel prædonibus Mauris interclusò mari, nõ facile ad urbem perueniunt. Eæ uero quæ a Piſauri litore paucis ante annis afferebãtur, extincta ueluti earum progenie penitus abierunt. Oſtrea quũ Romana res magnitudinis atq; luxuriæ faſtigium teneret, a Brundusio in Lucrinum lacum tranſportabantur, quæ ueluti ea peregrinatione gaudentes, adoptatæq; dulcibus aquis mirifice pingueſcebant. Fuereq; Oſtrea adeo in honore ipſis gulæ ꝓceribus, ut in remotiſſimas a mari regiones ligneis lacubus apportarentur. Refert Athenæus Apitium nobilem paraſitum, qui ſuperioris nomine appellari promeruit, uaſis ſumma induſtria fabricatis ad Traianũ in mediterraneis Mœſopotamiæ cõtra Parthos bellũ gerentẽ recentiſſima Oſtrea detuliſſe. ea maxime probantur, quæ magnarum nauium carinis adhærent, & ab urinatoribus de manu colliguntur. In uniuerſum Oſtrea, ut ait Galenus ſalſum humorem aggenerãt, & præſertim ſi cruda comedantur, propterea tentiginem in ſalacibus plurimum adaugent, aluum quoq; ea mouere Plinius Medicus aſſerit, qui & eorum teſtas ambuſtas diſſentericis prodeſſe, frixam uero eorum carnem a ueneno comeſti Leporis marini liberare teſtatur. Plinii autem naturalis hiſtoriæ ſcriptoris authoritate, ſtomachum reficiunt, faſtidiis medẽtur, molliunt leniter aluum, tenaſmonicos iuuant, & Veneris pruritum ſalſugine ſua uehementer incitant, coctaq; in teſtis deſtilla-

tionibus proſunt. Affinē Oſtreis Pectines ſiue Pectunculi, quos hodie Conchulas dicimus, naturam atq; ſaporem habent. Sunt ſtriatæ & ſubrubra carne, & in Tarentino ſinu laudatiſſimi & grandiores, qui auriti Pectines latine appellantur, unde Horatius dixit,

Pectinibus patulis iactat ſe molle Tarentum.

Sequuntur paruæ illæ Conchulæ a ueteribus latinis Mytili, a Romanis autem hodie Græco nomine Tellinæ nūcupatæ, quæ bellariorum locum obtinent, ſunt enim gratæ guſtui, uerum arenulis ſcatent & propterea calculoſis officiunt. Cinerem earum caſum pilorum in palpebris prohibere Oribaſius affirmat. Sunt & alia Cōcharum genera prope infinita, ut Purpuræ, Buccinæ, Aures, Digiti, Vngues, Patellæ, Cochleæ, quæ cōſulto p̄terimus, quoniā ſuburbano in mari rariſſime capiantur. Eſt & Echinus non ingratus principū menſis ſpinoſo caſtaneæ tegumento aſſimilatus, cuius generis eſt Echinometra multo maior, in alto tantū mari progenitus, quem Ariſtoteles urinæ deſtillationibus efficaciſſime mederi teſtatus eſt. uenit & inter mēſarum delitias Vertibula ſiue Vrtica, callus quidā ad magnitudinem iuglandis, cuius duricies, ut ait Ariſtoteles, media eſt, inter teſtam & corium, colore ſubpallido & rubenti, ea frequenter in Pyrgorū litore ad Cētumcellas reperitur, quā ſicuti palato iucundiſſimam, ita & ſtomachis minime inſalubrē eſſe coniicimus.

De Salſamentis. Caput.XLI.

SVpereſt ut de Salſamẽtis pauca attingamus, quæ adeo in honore apud Græcos fuerunt, ut Athenienſes Chereptrili, qui ſalſamenta uenditabat, filios in gratiam patris ciuitate donarint. Romani quoq; huic rei plurimũ ſtuduerunt, ut ex Plinio licet coniectari. Garum ante alia in pretio fuit, liquamen ex ſalitorum Scombrorum muria confectũ, quod in uarios culinæ uſus ueniebat. conficiebatur optimũ in Aphrica, quod ſociorum quoq; appellatum eſt. Sed id hodie penitus exoleuit. Maxima nunc gratia eſt Cephalorum ouis, quæ geminis folliculis circunciſa parte ſuminis, recentibus Cephalis eximuntur, quæ Græco nomine paſſim Oa Taricha, ideſt ſalita nuncupantur. Secundum Oa Taricha eminet Cauiarium, quod ex Sturionum ouis in Ponto conficitur, ita ut ſalita in maſſam ingentem cogantur, & cadis includantur, cruda ea comedimus, uel in panis cruſtulis ad prunas uſtulatis. modico enim igne ſalſamẽta in uniuerſum indigent, authoritate Athenæi, qui quum de celeriter factis loquimur, in prouerbiũ ceſſiſſe ait, citius quã ſalſamenta coquant. ſicuti de Aſparagis latini uſurparunt. Cauiaria Iulio ſecundo Pontifici Maximo mirifice placuerunt, quod deiectum ei ciborũ guſtum ſæpius alleuaſſent, & ſiti, uiniſq; pariter, ut in ſenibus accidit, mire lenocinari uiderentur. Sunt etiam in ſumma cõmendatione ex ipſis Sturionum pulpis Spinalia, ſic uulgo nuncupata, quæ laricinis lignis aſſimilantur. Laudant & Moronem, ignoti nobis piſcis prædura fruſta, ualdeq; rubẽtia, quæ Mæotidis paludis accolæ mercimonii cauſa tranſmittunt, ea prius exedi cõmode non poſſunt,

niſi aquæ calidæ perfuſione molliantur. Sardæ,quæ Plinio, Theodoroq; ſunt Trichiæ,itēq; quæ uocant̃ uulgo Aleces aliquanto Sardis minores,in magno uſu,alendis familiis exiſtunt. Sunt ii digitales piſciculi, qui longe optimi in Liguria ſaliuntur. eos aliqui Apuas eſſe uoluerunt,quæ authoritate omnium fere antiquorum ex limo fiunt & in magna copia apud Pyreum Athenarum portum capiũtur. Ex Cimbricis quoq; litoribus Aringhæ, pedales piſces in cratibus ſale ac fumo inueterati nobis afferuntur,quibus Hermolaus quum eas citaret proprium nomen non indidit,utpote qui Alecis uocabulum ab illis gentibus uſurpatũ non probabat. Adducuntur quoq; ex finibus Gothiæ,atque Noruegiæ cubitales Merlucciæ, adeo duræ & extentæ,ut fuſtibus aſſimilentur, quas in delitiis Germanorum,qui urbem incolunt,eſſe uidemus. Sed Thynnis præcipue fora omnia & tabernæ ſalſamentariorum replentur, de quibus late in proprio capite diſſeruimus. Salmones etiã Gallia Belgica quotãnis mittit, ſed in plebis uſum,quũ ſaliti priſtinã nobilitatem amittant. Cæterum ex ſalitis palmam,omnium cõfeſſione ætate noſtra obtinẽt Carpiones ex Benaco lacu,qui ſubfrixi modice ſaliuntur. referunt ii Troctarum ſaporem, atq; ipſam corporis ſpeciem. nam & pulpæ eorum rufeſcunt & argentea tergora uariis punctis depingũtur. Sed quæ in Troctis nigra ſunt, in Carpionibus rubra conſpicimus,ita ut is piſcis,qui Auſonio Salar uocatus eſt,proculdubio eſſe uideatur quum

propterea factum eſſe crediderim, ut antiqui qui de piſcibus ſcripſerunt, ueluti de ignoto piſce potius quā de ignobili nullam fecerint mentionem. Porro omnis generis Salſamenta ſanguinem inflamant, bilem augent, & ſtrāguriis obſunt. his uero qui multa inſulſa pituita repletum habēt ſtomachum, ſiccando, detrahendoq; auxiliantur, immoderate uero his utentes, uel etiam ſenes ipſos uehementer ad Venerem incitare pleriq; authores tradiderunt.

FINIS.

Pagina. xii. uerſu. iii. lege, quum branchiis omnino latis careant. pagina. xli. capite. xii. leg. Synodontes. pagina. lxiii. lege arenā & arenulas. pagina. xc. uerſu. iiii. lege, laudatiſſimæ, & grandiores quæ. pagina. lxii. capite. xv. lege, Rhombus latior est tamen patella.

Romæ in ædibus F. Minitii Calui
Anno. M.DXXIIII.
menſe Auguſto.